Zastupljenost i važnost zbirke stripova i grafičkih romana u knjižnici - knjižnica Vrapče kao primjer dobre prakse

Baj Zorojević, Aleksandra

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:735607

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-24**

Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu

Repository / Repozitorij:

ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences

zir.nsk.hr

dabar
DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
SMJER BIBLIOTEKARSTVO
Ak. god. 2020./2021.

Aleksandra Baj Zorojević

Zastupljenost i važnost zbirke stripova i grafičkih romana u knjižnici - knjižnica Vrapče kao primjer dobre prakse

Diplomski rad

Mentor : Dr. sc. Sonja Špiranec, red. prof.

Zagreb, ožujak 2021.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenoj i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Aleksandra Baj Zorojevic

Sadržaj

Sažetak ... 4

1. Uvod ... 6

2. Definicija i razlike stripa u usporedbi s grafičkim romanom ... 7

2.1 Dioba stripa po žanrovima ... 7

2.2 Dioba stripa po frekventnosti izlaženja ... 8

3. Pregled povijesti stripa ... 9

3.1 Dioba stripa po vremenskoj epohi ... 12

4. Preporučene smjernice za izgradnju zbirke stripa i grafičkih romana ... 13

4.1 Koraci pri izgradnji zbirke u knjižnici ... 13

4.1.1 Faze u izgradnji zbirke ... 13

4.1.2 Pohrana i održavanje zbirke stripova ... 17

4.2 Kategorizacija stripova i grafičkih romana ... 19

4.2.1 Upute za odabir stripova i grafičkih romana ... 20

4.3 Metode za nabavu stripova i grafičkih romana ... 21

4.3.1 Popis izdavača stripova i grafičkih romana ... 22

5. Istraživanje zbirke stripoteke u knjižnici Vrapče ... 24

5.1 Metodologija i uzorak ... 25

5.2 Rezultati istraživanja ... 25

5.3 Kvaliteta i usporedba zbirke sa listom kvalitetnog stripa ... 28

6. Zaključak ... 36

7. Popis tablica i grafikona ... 42

8. **Literatura** ... 38

Sažetak

Ovaj rad opisuje metode koje se koriste prilikom izgradnje zbirke grafičkih romana i stripova u knjižnicama. Rad je podijeljen na teorijski i istraživački dio. U svome teorijskome dijelu rad se djelomično bavi povijesnim pregledom i začetcima nastanka stripa, koracima pri izgradnji stripovske zbirke, metodama nabave i pohrani i čuvanju same građe. U istraživačkom dijelu rada se osvrće na principe i smjernice kojima se vode knjižnice grada Zagreba, ponajviše knjižnica Vrapče koja ima najširi izbor nabave ove specifične građe u svojoj zbirci. Cilj ovoga rada je prikazati metode i preporučene smjernice za izgradnju zbirke stripa ili proširenje već postojeće zbirke.

Ključne riječi:
strip, grafički roman, izgradnja zbirke u knjižnici, izgradnja zbirke stripova i grafičkih romana, knjižnica Vrapče, stripoteka

Summary

This paper describes the methods used in building a collection of graphic novels and comics in libraries. The paper is divided into theoretical and research part. In its theoretical part, the paper in part describes a historical overview and the beginnings of the origin of comics, steps that are needed for the construction of a comic book collection, methods of acquisition and storage and preservation of the material itself. The research part of the paper explores the principles and guidelines that are prescribed by the public libraries of the city of Zagreb, especially the Vrapče library, which has the widest choice of this specific material in their collection. The aim of this paper is to present methods and recommended guidelines for building a comic book collection or expanding an existing collection.

Keywords:

comics, graphic novel, building a collection in the library, building a collection of comics and graphic novels, Vrapče library, comic book library

1. Uvod

Strip se kroz povijest gledao kao određena vrsta elementarne nepogode koja je remetila postojeće okvire književnih formi. Popularizacijom stripa došlo je do određene promjene gledanja na ovaj noviju književnu formu a knjižnica kao dio obrazovne institucije koja je otvorena i nudi pristup cjelokupnoj zajednici treba imati prostor i za ovaj format. U usporedbi sa filmom koji je vizualna projekcija u pokretu, strip je tzv. *„zamrznuta slika“* koja svojim umjetničkim i književnim jezikom služi kao model za raspravu o određenoj problematici ili čak kao pomoćno sredstvo pri učenju.

U radu su opisani različiti pristupi pripremanja i izrade zbirke ali i zbirke stripova kao i problematika vezana uz nabavu te specifičnost klasifikacije i pohrane. Prilikom izrade zbirke u obzir se pretežito uzima potreba i zainteresiranost korisnika, kao i dostupnost tražene građe u odnosu na godišnji prioritet nabave koji svaka knjižnica stvara u odnosu na novčana sredstva. Isto tako strip se poput ostale književne građe razlikuje po raznovrsnim žanrovima te je kroz povijest prelazio kroz razne umjetničke i književne forme a razlikuje se i po obujmu. Tako su neki stripovi i dalje priča koja se konstantno nadograđuje, poput Batmana ili Spidermana, dok su drugi jedinstveni i značajni po svojemu kultnom statusu i priči koja ne ostavlja nikoga ravnodušnim npr. „*Dekice*“ Craiga Thompsona ili *„Maus“* Arta Spiegelmana. Većina literature sa ovoga zemljopisnog područja, koja se koristila pri istraživanju, nije bila adekvatna i ažurna u pogledu sastavljanja zbirke ove specifične građe pošto je ova forma malo ili rijetko zastupljena u gradskim knjižnicama. Isto tako strip je nerijetko uvezen u formate lomljivih i tankih korica ili raznih dimenzija pa se postavlja pitanje koliko je nabava isplativa i na koji način zaštititi takvu građu. Grafički roman je u toj mjeri puno isplativija građa, te se lakše može sačuvati a nerijetko je i vizualno privlačniji.

Istraživanje ovoga rada se prvenstveno odnosilo na procjenu već postojeće zbirke u knjižnicama grada Zagreba, odnosno prvenstveno na knjižnicu Vrapče koja posjeduje najveću zbirku stripova, odnosno stripoteku. Stoga ovaj rad nudi trenutno stanje fonda grafičkih romana i stripa u knjižnici Vrapče te razlog zašto ovakav bogatiji fond ne broji više knjižnica u sklopu knjižnica grada Zagreba. Kako bi se skrenula pažnja na važnost ovoga književnog formata rad će se djelomično baviti i povijesnim pregledom nastanka stripa ili onoga što smatramo njegovim povojima sve do ozbiljnog i ustanovljenog formata stripa kakvog poznajemo danas.

2. Definicija i razlike stripa u usporedbi s grafičkim romanom

Strip je lako prepoznatljiv po tome što se sastoji od slijeda crteža koji prikazuju određenu priču, dok je tekst stavljen unutar oblačića u spomenutim crtežima s manjim ili većim odstupanjima od te forme. Strip ima brojne nazive te je najpoznatiji pod *comic strip* (komična vrpca*)* u američkom govornom području, u Italiji se koristi naziv *fummeti* a u Francuskoj kao *les bandes dessinées*[1]. Prema sličnosti strip puno toga ima zajedničkog sa filmom, i dok je film pokretna slika koja se odvija pred očima gledatelja strip je tzv. intelektualna montaža koju čitatelj sam montira. Nadalje strip svoju sličnost povezuje i sa književnošću u sklopu svoje narativne i fiktivne forme. Format stripa je često smješten u table, to po europskom standardu do četrdeset stranica a njegovi artistički izražaji su razni - od karikatura, raznih slikarskih tehnika, avangarde, groteske, realizma itd.

Grafički roman nije strogo definiran dimenzijama i brojevima stranica kao niti strogošću oblačića teksta te se njegov obujam može produžiti, na taj se način on povezuje s romanom i može brojati i oko petsto stranica[2]. Za zaključiti je da se tako grafičkim romanom smatra štivo koje je ozbiljnije i zahtjevnije prirode i u toj se mjeri smatra da nije namijenjen djeci[3]. Stripovi se kao i knjige dijele na brojne kategorije i vremenske odrednice, žanrove ili po frekvenciji izlaženja a zavisno je od autora kako će se kategorije primijeniti i koje odrednice podrazumijevaju.

2.1 Dioba stripa po žanrovima

Žanrovi su bitna karakteristika stripa, i svaki od njih je specifičan iako se žanrovi znaju i ispreplitati. Jedan od najznačajnijih knjižničara, koji se bavi problematikom nabave stripova u knjižnici, Michael R. Lavin[4] ih dijeli na sljedeće kategorije: alternativni stripovi, koji su često crno-bijeli potječu iz šezdesetih godina prošloga stoljeća. Tu se mogu pronaći razne tematike, od onih eksplicitnijih do krajnje banalnih, no nerijetko ih povezuje sirov stav i antisocijalne teme; *cartoon stripovi*, čiji je glavni junak u obliku životinje poput „Mickey Mouse-a“. Namijenjeno je mlađoj populaciji čitača, no ne nužno pošto se protagonisti u životinjskome

[1] Muntić, Ranko. Strip, deveta umjetnost. Zagreb : Art 9, 2010., str. 12
[2] Tabachnick, Stephen ; The Cambridge Companion to the Graphic Novel. - Cambridge University Press, 2017. str. 26
[3] Behler, Anne. Getting Started with Graphic Novels: A Guide for the Beginner. Reference & User Services Quarterly. American Library Association. Vol. 46, No. 2.,2006. str. 16
[4] Lavin, Michael R. Comic books and graphic novels for libraries : what to buy. Serials review 24, 2. (1998) Str. 31-45.

obliku pronalaze i u drugim žanrovima; humor i satiru, u kojima autori na ciničan način pod povećalo stavljaju određenu tematiku ili pak strip koji se smatra djetinjastim i nevinim; *poučni i ne-fikcijski stripovi*, koji mogu biti vrijedan doprinos pri podučavanju i razmatranju etičkih, psiholoških, povijesnih i ostalih tema; *superheroji i superheroine*, najpoznatiji oblik stripova u kojemu superheroji pobjeđuju zlikovce koji nerijetko prijete Zemlji. Isto tako Levine smatra da bi superheroine trebale možda imati posebnu kategoriju[5]; *western, kriminalistički i ratni stripovi,* se za razliku od filmova rjeđe pojavljuju od ostalih žanrova. *Ratni i westerni* se uglavnom baziraju na povijesti a kriminalistički znaju izlaziti u obliku miniserija*; znanstvenu fantastiku*, koja je element koji je široko zastupljen i nerijetko se može prenijeti na veliko platno. *Fantasy i horor* stripovi su u jednakoj mjeri popularni ali pošto su te tri kategorije usko povezane Lavine ih klasificira skupno; *životni stripovi, stvarna fantastika ili biografski strip,* želi na stvarni način prikazati životnu situaciju a nerijetko se pronalaze u formatu grafičkog romana.

2.2 Dioba stripa po frekventnosti izlaženja

Za strip je zbog lakšeg snalaženja bitno u kakvom je formatu, izdanju i o kakvoj se publikaciji radi te ih David S. Serchay[6] kategorizira na sljedeći način: *adaptacije* i stripovi bazirani na adaptaciji filma, knjige ili serije; *digests*, stripovi koji su „lako probavljivi“ odnosno lako se čitaju no manje su veličine od standardnoga stripa i često stanu u džep hlača; *godišnjaci*, koji izlaze jednom godišnje u nizu; Grafički romani, dulji oblik stripa koji je specifičan po originalnosti priče i bogatijim ilustracijama, može se pronaći u tvrdom i mekom formatu; *ograničene serije*, drugim nazivom mini serije ili maksi serije stripovski je format u kojemu je već određen broj izdanja. Maksimalna duljina takvih nastavaka je dvanaest brojeva, dok je minimalna tri iako postoje iznimke; *one shot*, u usporedi sa filmom koji je snimljen na istoj filmskoj vrpci, je strip koji se sastoji od jednog broja no nekada se može nadovezivati na radnju drugog posve različitog stripa; *ponovljena izdana*, što je zapravo tiskanje stripa koji se ponovno izdaje. U manjoj mjeri je strip izmijenjen, nekada i sa alternativnim završetkom a može se pronaći i flashback sekvenca u istome stripu kao i limitirana serija; *serije* su stripovi koji se objavljuju u regularnim izdanjima, odnosno mjesečno, dvomjesečno ili kvartalno; *specijalna izdanja*, ne izlaze u regularnoj bazi a mogu biti reprint već postojećeg stripa ili njegov dugo očekivani nastavak; *trade paperback,* izdanja starijih stripova izdana ponovno u cjelini, izdanje

[5] Goulart, Ron ; Comic book encyclopedia : the ultimate guide to characters, graphic novels, writers, and artists in the comic book universe. Str. 142

[6] Serchay, David S. Comic book collectors: the serials librarians of the home. Serials Review 24, 1 (1998). str 57-70.

može biti u mekim ili tvrdim koricama s dodatnim pogovorom, zahvalama, ili pak sa ilustracijama koje nisu ugledale svjetlo dana.

3. Pregled povijesti stripa

Kada govorimo o povijesti stripa bitno je razumjeti da je njegova pretpovijest puno šira od uspostavljenih normi s kojima se vodi američko moderno praćenje povijesnosti stripa koje ga datira u početak dvadesetog stoljeća. Tako dolazimo do pojma *protostripovi* [7]– to je linijski razvoj koji uočavamo kod sagledavanja nekih papirusa, grčkih vaza, obiteljskih tapiserija, freski ili čak japanskih drvoreza koje svojom strukturom podsjećaju na ono što su današnji elementi modernog stripa. Stoga je za zaključiti da su najstariji oblici protostripova, kao i najstariji crteži i vjerska djela, imali vjerski karakter i magijska obilježja te se na taj način vršila komunikacija.

Ono što se smatra prvom inačicom stripova, odnosno protostripova pronalazimo već kod starih kultura Sumerana, Egipćana, antičkih Grka i Rimljana. To su uglavnom prizori iz mitologije, legendi i svakodnevnog života koji prikazuju linijsku snagu utjelovljenu u stiliziranim crtežima. Kao primjere koje neki teoretičari stripa predstavljaju kao najstarije grafičko rješenje i reljef basni rađenih u formi stripa smatra se *ukrasna ploča sa harfe kraljice Puabi nađena u Uru*[8] 2750 god.p.n.e., koja je izrađena u četiri trake. Nadalje za spomenuti je i ukrasnu sliku *Herakla s nemejskim lavom* koji je prototip junačkih slikovnih rješenja koje vidimo u današnjim modernim stripovima. Sličnu formu možemo vidjeti i na *Trajanovom stupu* podignutom 106.-113. godine u slavu pobjede cara Tarajana u vojnom pohodu protiv Dračana (nekadašnji stanovnici Rumunjske i Moldavije) visok je 29,78 metara i urešen je narativnim reljefima u vidu spiralne trake od baze do vrha na kojima se prikazuje spomenuti pohod i pobjeda[9]. Tomić spominje i *Narmerovu paletu*[10] ili Veliku paletu iz Hijerakonpola, ona se ujedno smatra prvim povijesnim dokumentom na svijetu a njen način prikaza ujedno je važan za razumijevanje stripovske forme. Paleta vrlo vjerojatno prikazuje pobjedu i ujedinjenje nad vladarima pošto se na prednjoj strani nalazi Horus (bog Gornjeg Egipta) koji drži u kanđama znak Donjeg Egipta, dok se na drugoj strani vide prikazi životinja s isprepletenim vratovima

[7] Tomić, Svetozar ; Strip, poreklo i značaj / Svetozar Tomić. - Novi Sad : Forum, 1985., str.34
[8] Queen's Lyre, The British Museum. URL: https://www.britishmuseum.org/collection/object/W_1928-1010-1-a (02.01.2021.)
[9] Mazur, Dan ; Svjetska povijest stripa : od 1968. do danas : s 289 ilustracija / Dan Mazur i Alexander Danner ; [prijevod s engleskoga Jana Smrekar i Saša Drach]. - Zagreb : Sandorf, 2017. str.7
[10] Marko Kadoić, Narmerova paleta. URL: Marko Kadoić https://www.academia.edu/41277256/Narmerova_paleta (02.01.2021.)

(samtaui) što predstavlja ujedinjenje[11]. Iz 11. stoljeća važno je za spomenuti *Tapiseriju iz Bayeuxa* koja je dugačka 70 metara, a uska 50 cm; te prikazuje Normansko osvajanje Engleske iz1066. godine. Na njoj je specifično to što niže događaje u linearnoj dimenziji poput današnjeg modernog stripa. Istodobno u Japanu se u 12. stoljeću počinje razvijati preteča stripa pod nazivom *„manga"* koji se u svojim začecima mogao pronaći na svitcima a do danas je ostao zapamćen po svome specifičnom stilu ali i načinu čitanja, odnosno sa desnog na lijevo i od zadnjih korica[12].

Spomenuti primjeri su imali jasne grafičke forme koje se mogu poistovjetiti sa današnjim modernim stripom ali se prva preteča poznatog stripovskog balona ili elipse(filakter) koja sadrži ispisan tekst kojega junak izgovara može vidjeti na drvorezu iz četrnaestog stoljeća, odnosno *Protatskoj ploči*[13]. U devetnaestom stoljeću Jean Charles Pellerin je autor poučnih kratkih priča u slikama izdanih u serijskom izdanju pod nazivom *„Slikovnice iz Epinala"* a sredinom stoljeća, odnosno 1842. godine Rodolphe Töpffer izdaje *„Priče u slikama"* u kojima ismijava građanstvo i aktualnu politiku[14]. Brojni su autori važni za razvoj stripa ali nepoznatiji je Richard Felton Outcault koji je u prvom pravom stripu 1895. godine pod nazivom „Žuti dječak" uveo pravu elipsu za tekst. Upravo u tome stripu glavni lik putuje po traci iz sličice u sličicu i obraća se putem teksta u elipsi[15], u toj se mjeri ovaj strip prepoznaje kao svojevrsni blueprint stripa kakvog prepoznajemo danas. Dvadeseto stoljeće donosi stoljeće stripa u kojemu se vide jasne podjele između europskog, japanskog i američkog poimanja stripa. U tome kontekstu Muntić pojašnjuje kako Europa strip vidi kao djelo koje uglavnom čitaju nedorasli i maloljetni, dok je Amerika lišenija ideje kompleksa podjele na masovnu i elitnu pa se strip uspio više masovno probiti[16]. Američki stripovi u tridesetim godinama prošloga stoljeća dobivaju svoju prepoznatljivost u stripovima o superherojima kao što su Batman, Doctor Occult, Superman, Human Torch itd[17]. Nakon drugog svjetskog rata stripovi u Americi nisu prestali biti manje popularni no pojavio se tzv. stripovska cenzura između ostalog potaknuta knjigom Fredrica Werthama[18] *„Seduction Of The Innocent: The influence of comic books on today's youth "* te se 1954. godine oformio CCA (Comics Code Authority) koji je označavao eksplicitniji sadržaj

[11] Grad i država – središte kulture i života naroda starog Istoka. URL: http://www.meridijani.com/publication/e-udzbenik/uciteljica-zivota-povijest-5/poglavlje/11/lekcija/44 (02.01.2021.)
[12] Gravett, P. Manga : sixty years of Japanese comics. New York : Collins Design, 2010. str.8
[13] Muntić, Ranko. Strip, deveta umjetnost. Zagreb : Art 9, 2010. Str. 16.
[14] MacCloud, S. Kako čitati strip – nevidljivu umjetnost. 2. neizmijenjeno izd. Zagreb : Mentor, 2016. str. 10
[15] Isto. str. 18.
[16] Isto. str. 19.
[17] Profesionalne tajne stripa / [priredio] Ervin Rustemagić. Celje : Strip Art Features, 2011. str. 39
[18]Usp. Schneider, Edward Francis; A Survey of Graphic Novel Collection and Use in American Public Libraries. URL: https://journals.library.ualberta.ca/eblip/index.php/EBLIP/article/view/21236/17157 (02.01.2021.)

u stripovima odnosno prikaze nasilja i seksualne scene. Comics Code Authority [19] počinje gubiti na važnosti početkom šezdesetih pošto je njegovo korištenje bilo dobrovoljno i nije postojao zakon koji zahtijeva njegovu uporabu, iako su ga neki oglašivači i trgovci tražili za sigurnost. Kraj 70-ih i 80-ih godina počinje se uzdizati grafički roman a sadržaj se također mijenja, kako je popularnost superheroja obilježila kraj drugog svjetskog rata tako se zadnjih dvadesetak godina prošloga stoljeća strip okrenuo sveopćim temama pa čak i temama holokausta i propitivanje političkog establišmenta. Prvim grafičkim romanom se smatra *„A Contract with God and Other Tenement Stories"* Willa Eisnera koji je odlučio za svoj rad koristiti termin grafički roman kao marketinški pojam, a kasnije je objasnio da je želio razlikovati svoj niz ilustriranih priča kako bi ih mogao objaviti[20]. Kao najvažnijom godinom za strip smatra se 1986. godina kada su objavljeni jedni od najvažnijih stripova poput distopijskog DC serijala *„Watchmen",* Alana Moorea i Davea Gibbonsa, Art Siegelman koji je izdao *„Maus"* koji se bavi temom holakusta, dok je *„The Dark Knight Returns"* Franka Millera komentar na politiku i medije. Spomenutim djelima započinje ono što se zove mračno, željezno ili moderno doba za stripove, u prvome redu zbog mračnijih tematika. Isto tako da značaj stripova ima kvalitetan sadržaj potkrepljuje se i zbog nagrada koje su osvojili, pa je tako *„Maus"* osvojio Pulitzera a *„Watchmen"* Hugo nagradu. O povezanosti stripa i filma kroz brojne eseje Ajanović daje presjek povijesti filmske umjetnosti za koju je strip uvelike zaslužan, iako nije izravno baziran na stripu, te samih vrhunskih redatelja današnjice od Luisa Buñuela do Jamesa Camerona[21]. S obzirom da strip uživa sve veću popularnost u modernom dobu, odnosno u 21. stoljeću nisu izostale niti brojne filmske ekranizacije, te se razni filmski naslovi baziraju upravo na stripu poput *„From Hell"* Alana Moorea; „A History of Violence" Johna Wagnera i Vincea Lockea ili čak *„300"* Franka Millera.

Strip u Hrvatskoj se razvio rano, već početkom devetnaestog i dvadesetog stoljeća mogle su se pronaći karikature u novinama, pogotovo u novinama *Koprive* gdje je 1925 ruski migrant Sergej Mironović Golobčenko izradio prvi domaći strip[22]. Pod prvim hrvatskim romanom u stripovima koji je nacrtan u serijalima smatra se *„Vjerenica mača"* Andrije Maurovića[23] sa ženskom protagonisticom, izdana u listu novosti 1935. godine. Uz Maurovića tridesetih godina

[19] Usp. Comic Book Legal Defense Fund. Graphic novels : suggestions for librarians. URL: http://cbldf.org/graphic-novels-suggestions-for-librarians/ (02.01.2021.)
[20] Williams,V.K. ; Peterson, D.V. ; Graphic novels in libraries supporting teacher education and librarianship programs. Library Resources & Technical Services 53(3); str. 166-179.
[21] Ajanović, Midhat ; Film i strip : eseji o autorima, estetici i kreacijama nastalim u intermedijalnom kontekstu stripa, animacije i filma / Midhat Ajanović Ajan. - Bizovac : Matica hrvatska, Ogranak Bizovac, 2018. str. 14.
[22] Čegir, T. Otkrivanje stripa. Zagreb : Udruga Art 9, 2018.str. 23
[23] Irena Jukić Pranjić, Strip u Hrvatskoj. URL: http://irenajukicpranjic.blogspot.com/p/blog-page.html (02.01.2021.)

prošloga stoljeća važni su autori bili braća Neugebauer, crtač Walter i scenarist Norbert, a sedamdesetih godina pojavom treće generacije crtaća stripa u Hrvatskoj i grupom autora pod nazivom Novi Kvadrat započinje estetskija povijest stripa čiji su autori pratili europsku tradiciju u duhu stranih uzora poput H. Pratta i Moebiusa[24].

3.1 Dioba stripa po vremenskoj epohi

Za lakše razumijevanje samoga stripa i njegovog sadržaja potrebno je uvidjeti kojemu vremenskom razdoblju pripada. Alicia Holston u *„A librarian's guide to the history of graphic novels*[25]*"* radi grupaciju stripova i grafičkih romana prema vremenskom razdoblju izlaženja. Tih pet doba su redom: *Zlatno doba* (1938.-1944.) koje započinje s pojavom Supermana 1938.godine, a završava krajem Drugog svjetskog rata 1944. godine. Najpoznatiji superheroji tog doba su bili Superman, Batman i Wonder Woman; *Atomsko doba* (1944.-1956.) odnosno poslijeratni stripovi koji su okarakterizirani ironičnim, bezbrižnijim te veselijim ozračjem nakon rata. Ovo razdoblje završava s objavom „*Seduction Of The Innocent: The influence of comic books on today's youth*" autora Frederica Werthama zbog čega se oformio CCA (Comics Code Authority); *Srebrno doba* (1956.- 1972.) je okarakterizirano uspostavom i samoregulacijom stripovskih izdavača koji su na to bili prisiljeni zbog objave i otkupa stripova. Regulacija je uspostavljena nakon što je Senat raspravljao o poveznici čitanja stripova i maloljetne delikvencije. Zbog CCA i razloga što su se brojni autori stripa shvaćali ograničenima oni se udružuju te objavljuju svoje stripove pod oznakom *comix sa dodanim slovom x* da se na taj način razlikuju od mainstream stripova i označili da se sadržajno strip nije ograničio regulativom CCA. Specifičnost ovog razdoblja je porast superherojskih stripova kao i uzdizanje današnjih stripovskih giganta DC i Marvela; Brončano doba (1972.-1986.) obilježeno je uvođenjem mračnijih elemenata u uobičajene stripove. Tokom ovog perioda CCA je dopustio da se prikaz korištenja droge smije uvrstiti ali samo je prikazan u negativnome smislu. Isto tako došlo je do porasta horor stripova pošto je CCA i u tome pogledu snizila mjere te su se mogli pojavljivati likovi čudovišta, zombija, vampira itd.; *Moderno doba* (1986. do danas), naziva se još i Mračno doba ili Željezno doba. Obilježeno je ponovnim oživljavanjem herojskih tematika ali u istoj mjeri ciničnim i mračnijim gledanjima na superheroje.

[24] Enciklopedija, Strip. URL: https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=58410 (02.01.2021.)
[25] Holston, Alicia. A librarian's guide to the history of graphic novels / Graphic novels and comics in libraries and archives : essays on readers, research, history and cataloging / Weiner, Robert G. Jefferson : McFarland, 2010., str. 10-11

4. Preporučene smjernice za izgradnju zbirke stripa i grafičkih romana

Strip se dugo nije smatrao dovoljno adekvatnim da bi postao dio knjižnične građe prvenstveno iz razloga nerazumijevanja njegove vrijednosti i izostankom razmatranja stripovskog formata kao vrijednog alata pri učenju. Danas je grafički roman, kao i strip neizostavan element na policama gradskih knjižnica i rado čitan format za posudbu u svijetu a sve više dolazi i do izražaja u Hrvatskoj. Zavisno od potreba korisnika i u najvećoj mjeri informiranosti osobe zadužene za nabavu, knjižnice dopunjavaju svoju građu kako bi se zadovoljile potrebe korisnika. U prilog tome IFLA[26] navodi da narodna knjižnica osigurava pristup informacijama, znanju, cjeloživotnom učenju i djelima mašte putem raznih izvora i službi, a pristup svim informacijama i vrstama znanja proglašen je u UNESCO-ovom manifestu za narodne knjižnice[27].

4.1 Koraci pri izgradnji zbirke u knjižnici

Prvenstveno je strip građa koja treba poseban smještaj jer nerijetko dolazi u lomljivim koricama a grafički roman, iako često u tvrdom uvezu je raznih dimenzija[28]. Stoga je važno vidjeti da li knjižnica posjeduje adekvatan dio u prostoru knjižnice u koji bi smjestila ovu građu. Stripovi spadaju u serijsku publikaciju pa se prilikom izgradnje ove zbirke postupa kao sa izgradnjom periodike, dok su grafički romani monografije pa ih se tretira kao pri nabavi knjiga.

4.1.1 Faze u izgradnji zbirke

Način na koji se pristupa izgradnji zbirka donose Evans i Saponaro [29] koji opisuju šest faza izgradnje najopćenitije zbirke: *analiza zajednice, izrada politike odabira, selekcija građe, nabava građe, deselekcija i evaluacija.* Katica Tadić isto navodi da je izgradnja fonda iznimno važan postupak u knjižničnome poslovanju koji se sastoji od vrlo sličnih šest faza: istraživanje zajednice korisnika kojim se dobivaju podaci za izgradnju i razvoj zbirki, plan nabave koji se zasniva na podacima prikupljenim istraživanjem zajednice, selekcija ili odabir knjižnične građe, plan nabave(predakcesija i akcesija) odnosno prikupljenim i obrađenim

[26] IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin ; [s engleskog prevela Irena Kranjec ; stručna redakcija prijevoda Aleksandra Horvat]. – 2. hrvatsko izd., (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.str. 15.
[27] UNESCOv manifest za narodne knjižnice 1994. URL: http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/UNESCOv_manifest_za_narodne_knjiznice.htm (02.01.2021.)
[28] Cornog, Martha ; Perper, Timothy ; Graphic Novels Beyond the Basics: Insights and Issues for Libraries. - Santa Barbara : Libraries Unlimited, 2009. str. v
[29] Evans, E.; Zarnosky Saponaro, M. Developing Library and Information center Collections. 5th ed. Westport : Libraries Unlimited, 2005. Str. 7-8

podacima u fazi istraživanja zajednice korisnika i njezinih potreba za knjižničnim službama i uslugama, pročišćavanje fonda i procjena vrijednosti fonda (evaluacija)[30]. Ove vrlo važne smjernice je potrebno posebno pojasniti pošto su bitni koraci pri izgradnji svake zbirke.

Istraživanje zajednice korisnika i njezinih potreba – tek se u novije doba počelo baviti aktivnim i potencijalnim potrebama korisnika[31], dok se u povijesnom razvoju knjižnična građa nabavljala prema njezinoj dostupnosti na tržištu, pri čemu se uglavnom nabava bazirala na vrijednoj građi. Gabriel Naudé primjer je knjižničara iz razdoblja prije 20. stoljeća, koji je posebnu pozornost stavio na želje korisnika[32]. Slijedom povijesnih previranja i demokratizacijom društva knjižnica postaje sveobuhvatnija u pogledu ispitivanja želja i potreba korisnika. Kako bi se što bolje moglo odgovoriti na zahtjeve korisnika, početkom dvadesetog stoljeća sve se više provode istraživanja bazirana na dobnoj, obrazovnoj, interesnoj i sličnim skupinama koja su usmjerena prvenstveno na izgradnju knjižnične građe u skladu s potrebama korisnika[33].

Plan nabave – zavisno o kakvoj se knjižnici radi, smisao plana nabave bazira se na ustanovljavanju snage i slabosti fonda a potom eliminacije tih slabosti kako bi odabir i nabava relevantne građe bila uspješna. Već utvrđenim planom nabave knjižničarima se pomaže da usuglase stajalište o budućem razvitku fonda, izbjegnu improvizaciju, postignu dosljednost unutar fonda, usklade odgovornost pojedinaca koji su zaduženi za izgradnju fonda, i posebno izbjegnu neusklađenost knjižničara i korisnika u svezi odlučivanja o fondu knjižnice. Isto tako mora se odrediti zajednica korisnika kojoj je knjižnica namijenjena (država, regija, grad, škola, sveučilište, tvornica), razlikovati aktivne od potencijalnih korisnika. Nabavna politika se sastoji u prvenstveno namjeni određene zbirke, veličinu njenog opsega i načinu uspostave dok se kod posebne zbirke treba voditi računa i o načinu njenog održavanja[34]. U nabavnoj je politici bitno odrediti osobu koja će biti zadužena za odabir knjižne građe i utvrditi na koji će se način raspoloživi fond koristiti te ustanoviti čuvanje građe, te kako će se obavljati pročišćavanje fonda i izlučivanje otpisane građe. Istodobno bitno je ovo fazi razmišljati i o duplikatima i na koji način će se s njima postupati ili izvršiti zamjena[35].

---

[30] Usp. Tadić, Katica. Rad u knjižnici : priručnik za knjižničare. URL: http://www.ffzg.unizg.hr/infoz/biblio/nastava/dz/text/katm.htm (02.01.2021.)
[31] Sečić, Dora ; Informacijska služba u knjižnici / Dora Sečić. - Rijeka : Naklada Benja, 1995. str. 21
[32] Aparac-Gazivoda, T. Teorija selekcije ili strategija preživljavanja. URL: http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/tssp.htm (02.01.2021.)
[33] Isto.
[34] Clayton, Peter ; Upravljanje izvorima informacija u bibliotekama ; upravljanje fondovima u teoriji i praksi / Piter Klejton, Gari Judžin Gorman ; prevela s engleskog Gordana Ljubanović ; bibliografija Adela Klejton. - Beograd : Clio, 2003. str. 263
[35] Isto.

Selekcija knjižnične građe - Fazu selekcije građe za knjižnicu neizvediv bez datoteke koju nazivamo desiderata. Kao što kazuje sam naziv, desiderata odnosno željena publikacija koju knjižnica ne posjeduje je kartoteka želja u koju knjižničari i korisnici unose podatke o publikacijama koje smatraju važnim za knjižnični fond. Desiderata se uobičajeno vodi u bilježnicama ili na listićima, ili u novije vrijeme u digitalnoj formi. Knjižničari trebaju pozorno pratiti što se pojavljuje na tržištu te je korisno imati bibliografske izvore iz kojih će dobivati podatke o željenoj građi[36].

Teorija knjižničarstva uglavnom navodi dva opća načela selekcije, *načelo vrijednosti (kakvoće)* i *načelo potražnje (potrebe).* Načelo vrijednosti se zalaže za prikupljanje građe koja će intelektualno obogatiti život njihovih korisnika. Takav se način selekcije smatra pozitivnim i u svoj fond stavlja građu za koju postoje valjani razlozi, ali se ne isključuje građa za koju se pretpostavlja da će loše utjecati na korisnika. Selektori koji odabiru građu prema načelu vrijednosti trebali bi dobro poznavati određeno područje i imati znanja o knjigama i knjižnicama. Selektor mora poznavati klasična djela, no u istoj mjeri pratiti suvremena zbivanja. i birati građu koja će odgovarati korisnicima, ali će često nabavljati i vrijedna klasična i standardna djela unatoč tome što se za njih ne očekuje veliko zanimanje. U djelu *Theory of book selection for public libraries* iz 1925. godine engleskoga knjižničara Lionela McColvina po prvi puta se spominje načelo potražnje. Prema tome načelu McColvin smatra da se pučke knjižnice osnivaju kako bi zadovoljile potrebu za publikacijama stanovnika određena područja. Zbog toga će sadržaj fonda biti određen potrebama korisnika a ne planom koji bi obuhvaćao sva područja. Selektor ovdje treba imati na umu ponajprije ugled autora ili nakladnika, novost teme, primjerenost teme, relevantnost teme, uređenje teksta, podacima o autoru, izgled publikacije, stil, fizička obilježja i cijenu. Knjižnice prvenstveno služe svojim korisnicima i knjižnični fond bi trebao sadržavati njihove želje te u tome pogledu knjižničari su oni koji koriste ove dvije metode i uvrštavaju principe oba načela u onoj mjeri u kojoj zadani okvir to pruža. Tadić smatra da su i sljedeće smjernice bitne knjižničarima koji obavljaju selekciju[37], ali ovdje posebno u svezi nabave stripova i grafičkih romana, a to su: izgradnja fonda dinamičan je proces koji podrazumijeva stalnu obaviještenost o korisnicima, izdavačkoj proizvodnji; poznavanje nakladnika koji se bave izdavanjem stripova i grafičkih romana; praćenje recenzija;

[36] Isto.
[37] Isto.

potrebe korisnika (koji se mogu pratiti kroz upitnike, obrasce za upis podataka i sl.); treba neprestano pratiti zbivanja u knjižnici i zajednici korisnika[38].

Nabava knjižnične građe – Početak nabave knjižnične građe započinje nakon što se knjižnica odluči što bi doista željela nabaviti ali da istodobno ne proturječi svojoj nabavnoj politici. Tada započinje onaj dio koji nazivamo predakcesijski jer se u ovoj fazi prvo iz desiderata povlače listići s naslovima publikacija koje su ušle u izbor za nabavu ili u kompjuterskoj shemi povezujemo datoteke desiderata s drugim povezanim datotekama. U ovoj fazi bitno je provjeriti vjerodostojnost podataka i razlučiti da li knjižnica možda već posjeduje željeno izdanje, i ako da s koliko primjeraka raspolaže. Isto tako bitno je doznati da li je možda traženi naslov već naručen ili je u fazi obrade te će se uključiti u fond. U većim knjižnicama ove su faze od izuzetne važnosti pošto se nabavljaju i po tisuće naslova pa odjel za predakcesiju i akcesiju mora biti uvijek ažuran. Što se tiče manjih knjižnica one rade popise željenih publikacija a ne akcesijske kartoteke. Postoje četiri načina nabave knjižnične građe, iako se nekada u određenim knjižnicama može i pronaći peti način a to su: *kupnja, zamjena, dar* i *obvezni primjerak,* te *vlastita izdanja*. Kupnja je način ostvarivanja plana nabave koji je najzastupljeniji. Knjižnice uglavnom raspolažu sa već određenim ograničenim sredstvima prilikom kupnje bi se prvo trebalo provjeriti koji dobavljač ima najpovoljnije uvjete tj. nudi li popuste. Načini nabave građe kupnjom su sljedeći: čvrsta narudžba, na temelju oglednog primjerka, trajna narudžba, bianco-narudžba i preko posredovanja. Zamjena građe se može ostvariti s drugom knjižnicom u istome ili drugom gradu, državi ili čak s drugom institucijom. Ovom načinom nabave knjižnica nekada može dobiti građu koju bi teško mogla kupiti ili nabaviti drugim izvorima. Obično se između dvije knjižnice razmjenjuju vlastita izdanja ili duplikati iz fondova. Dar koji knjižnica dobije od korisnika ili određenih ustanova je još jedan oblik nabave građe a darovi mogu biti slučajni ili izazvani, od kojih je zadnje spomenuti ako knjižničar pošalje upit instituciji ili pojedincu u nastojanju da daruje određenu građu . Unatoč tome što je želja knjižnice da se fond popuni besplatno ipak bi namjera knjižničara trebala težiti tome da se darovana građa uklopi u fond. Obvezni primjerak podrazumijeva svu tiskanu građu određene zemlje a tu povlasticu uglavnom imaju nacionalne knjižnice. Zakonskim propisima je uređeno da se na obvezan primjerak obvezuju nakladnici, tiskare i autori da određeni broj primjeraka svakog umnoženog knjižnog proizvoda dostave nacionalnoj ili drugoj knjižnici, te se te knjižnice obvezuju čuvati tu građu kao kulturno dobro. Isto tako nacionalna knjižnice se tim propisom obvezala dostaviti po jedan primjerak ostalim knjižnicama koje dobivaju obvezni

[38] Isto.

primjerak na čuvanje. Vlastita izdanja imaju samo neke knjižnice koje onda potom stavljaju u svoj fond. Uglavnom nacionalna, akademijska, sveučilišna, knjižnice u sustavu zavoda, znanstvenih ustanova ili veće gradske knjižnice raspolažu vlastitim izdanjima[39].

Pročišćavanje knjižničnoga fonda – svodi se na izlučivanje građe koja se rijetko koristi, nije više za upotrebu iz raznih razloga i usklađivanje tj. premještanje dubleta u fondu. Na taj način se premješta u spremište ili trajno odstranjuje građa i povezana je s revizijom. O tome kada će se pročišćivanje fonda provoditi ovisi o politici izgradnje fonda i uglavnom kada je knjižni fond dosegao svoju gornju granicu rasta. Razlozi za pročišćavanje fonda su: veća dostupnost tražene građe, ekonomično poslovanje i ušteda prostora[40].

Vrednovanje knjižničnoga fonda – vrši se ispitujući korisnike s pomoću statističkih obrazaca i metoda. Bitno je, da bi se zadovoljilo vrednovanje fonda, uspostaviti statističke obrasce, postaviti standarde, osigurati bibliografije i razna pomagala. Anketiranje korisnika se može provesti sa anketnim upitnicima a te prikupljene podatke knjižničar će usporediti sa standardnim zahtjevima o kakvoći i veličini fonda[41].

4.1.2 Pohrana i održavanje zbirke stripova

Stripovi se, zavisno o svojim dimenzijama i obujmu, tvrdoći korica ili vrijednosti različito pohranjuju. Knjižnica nije namjenjena da izrađuje zbirku vrijednosnih stripova već da građu daje na korištenje ali da se pobrine za njeno očuvanje kako bi ju korisnici mogli trajnije posuđivati. Razlikujemo ono što se najčešće smatra kao 3B (bags, boards and boxes) pohrana stripova, odnosno čuvanje u foliji, između kartona i u kutiji. Te se tri kombinacije pokušavaju ukomponirati u knjižnicu pošto ta građa ne stoji samo na polici i redovito izmjenjuje ruke pa je važno sačuvati korice stripova od raznih oštećenja.

Stripovi se danas, kod kolekcionara i nekih knjižnica, najčešće čuvaju u tri vrste plastičnih zaštita: mylaru, polietilenu i polipropilenu. Reflektirajuća srebrna folija Mylar je dvoosno ekstrudirani poliesterski film koji se istodobno razvlači u dva smjera dajući mu maksimalnu čvrstoću. Otpornost na difuziju plinova poput kisika, ugljičnog dioksida, sumpor-dioksida itd. Otpornost na vlagu, napad insekata, gljivica, plijesan, kiselinu, ulja, masti i otapala je izvrsna. Polietilen je polimerizirana etilen smola koja je inertna, prozirna i stvara niži statički

[39] Isto.
[40] Usp. IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice. Str. 71
[41] Usp. Tadić, Katica. Rad u knjižnici : priručnik za knjižničare. URL: http://www.ffzg.unizg.hr/infoz/biblio/nastava/dz/text/katm.htm (02.01.2021.)

naboj od polipropilena. Prozirna priroda polietilena odbija veću količinu prodiranja svjetlosti od prozirnog polipropilena. Niži statički naboj koji proizvodi polietilen za razliku od većeg naboja koji emitira polipropilen znači da će polietilen privući mnogo manje nečistoće, prašine i drugih stranih, organskih elemenata. Polietilen je fleksibilniji od polipropilena. Polipropilen je termoplastična smola koja je polimer propilena i tvrđa je od polietilena. Zbog svoje krutosti, polipropilenski rukavi skloniji su kidanju, posebno na šavovima[42]. Zavisno od dimenzija navedene folije za čuvanje se već mogu naručiti za veličinu stripova koje posjeduje knjižnica. Dioba stripova po njihovim vremenskim epohama može pomoći i pri utvrđivanju dimenzija. Današnje dimenzije stripa su uglavnom 6 7/8 x10 1/2 inča (17,5 x 26,7 cm). To nije idealna folija pošto neki stripovi imaju šire obloge ili se veći strip neće uklopiti. Standard ili Bronca imaju nešto veće dimenzije: 7 1/4 x 10 1/2 inča (18,4 x 26,7 cm). Ovdje se mogu uvrstiti stripovi od 1970-ih nadalje i većina Marvelovih stripova iz 1960-ih koji su normalne debljine uklapaju se u ove vrećice. Srebrno i zlatno doba imaju sljedeće dimenzije: 7 1/8 x 10 1/2 inča (18,1 x 26,7 cm) do 7 3/4 x 10 1/2 inča (19.7 x 26.7 cm). Ove dimenzije pogodne su za stripove iz1950-te nadalje. Problem kod skladištenja ovih dimenzija je taj što su preširoke da bi se mogle uklopiti u normalnu dugu kutiju ili kutiju ladica, osim ako nisu bočno pohranjene. Super zlatno doba ima velike dimenzije i teško ga je pohraniti: 8 ″ do 8 1/4 ″(20.3 x 21cm) koristi se za strip od četrdesetih do početka pedesetih[43].

Kartoni ili naslonske ploče se isto dijele u tri kategorije: osnovni karton, bezkiselinski karton, MicroChamber papir. Osnovni karton obično je debljine 24 mm., sjajan s jedne, a mat površine s druge strane. Sjajna strana presvučena je vrlo tankim puferom od 3% kalcijevog karbonata i to bi trebala biti strana koja se stavlja pored stripa. Bezkiselinski karton su celulozna vlakna s neutralnim pH i puferirana su sa 3% kalcijevim karbonatom. Ne postoji „sjajna strana“, bilo koja se strana može staviti uz strip. Obično koštaju dvostruko više od standardne pozadinske ploče. Dolaze u debljini od 24mm i 42 mm, ovisno o tvrdoći. MicroChamber papir je vrlo tanak papir posebno izrađen od raspršenih molekularnih zamki koje uklanjaju i neutraliziraju kiseline, onečišćujuće tvari i štetne nusprodukte propadanja. Ovaj papir također uklanja mirise poput dima i plijesni. Pohranjuje se na način da se list stavi unutar prednje i stražnje korice stripa prije nego što se stavi u foliju[44].

[42] Comic spectrum. URL: https://comicspectrum.com/storing-comics (02.01.2021.)
[43] Isto.
[44] Isto.

Kutije za pohranu stripova dolaze u par inačica, postoje standardne strip kutije, plastične strip kutije, kutije za časopise, kutije za razvrstavanje stripova, kutije za pohranu bez kiseline, kutije s ladicama itd. Standardne strip kutije se mogu kupiti u gotovo bilo kojoj trgovini stripovima i mogu se dobiti u različitim duljinama i širinama. Kratke kutije mogu sadržavati 150-200 stripova (ovisno o debljini folije/ kartona i debljini stripa). Duge su oko 38cm i teže oko 30 kilograma kad su pune. Duge kutije mogu sadržavati 250-300 stripova (ovisno o debljini folije / kartona i debljini stripa). Dugačke su 69cm, a pune teže više od 50 kilograma. Plastične strip kutije mogu se pronaći duge i kratke kutije koje su izrađene od valovite plastike koje dolaze u crnoj, bijeloj boji, ili čak u ilustriranoj verziji. Kutije za časopise su slične kratkim kutijama, ali su široke oko 23cm kako bi mogle primiti šire časopise i grafičke romane šireg formata. Također su korisne za određene stripove koji su izlazili u širem formatu tokom „Zlatnog doba“. Kutije za pohranu bez kiseline se obično kombiniraju uz spremanje stripova u folijama od Mylara, te također takav način pohrane bude vrlo skupe. Kutije s ladicama, standardne kratke i duge kutije ne smiju se slagati više od dvije ili tri u visinu, pošto bi se zbog velike težine stripova donje kutije počele drobiti. Kako bi se to zaobišlo i omogućilo bolje slaganje razne tvrtke su razvile kutije koje se uklapaju u vanjsku ljusku koja omogućuje da se okvir ladice izvuče iz bilo kojeg položaja u hrpi, dok vanjska ljuska podržava težinu kutija u gornjim redovima[45].

4.2 Kategorizacija stripova i grafičkih romana

Prilikom klasifikacije stripova u Hrvatskoj koristimo Univerzalnom Decimalnom Klasifikacijom (UDK) a ona se temelji na hijerarhijskoj strukturi i ima već utvrđena predmeta područja[46]. U UDK, strip spada pod skupinu 7 tj. umjetnost, rekreaciju, zabavu i sport, 74 je crtanje, dizajn, primijenjene umjetnosti i umjetnički obrti, dok sa 741.5 označujemo karikature, strip, satirične i humoristične crteže. Za usporedbu Deweyeva Decimalna Klasifikacija (DDC) hijerarhijska je i klasifikacijska shema te se strip u njoj označuje na sljedeći način: u skupinu 7 odnosno umjetnost i rekreaciju, pod 74 spada grafička umjetnost i dekorativna umjetnost, 741 su crteži, a oznaka za strip, grafičke romane, fotonovele i karikature 741.5. Iz toga proizlazi da obje klasifikacije na isti način klasificiraju strip no specifičnost je problem koji uvijek ostaje. Zbog lakšeg snalaženja strip i grafički romani bi prije svega trebali biti klasificirani prema izdavaču. Jedna od prvih stvari koja je problematična pri klasificiranju

[45] Isto.
[46] Usp. Univerzalna decimalna klasifikacija: hrvatsko džepno izdanje. Zagreb : Naklada Nediljko Dominović, 2003. str. 11.

grafičkih romana jest pretpostavka da je to žanr, a ne format tvrdi Searles[47]. Čitači stripova prvo imaju omiljenog ili nekoliko omiljenih izdavača u kojima uživaju. Primjer istaknutog izdavača je Marvel Comics te su svima poznati brojni likovi između kojih možete izabrati stripove. Čitatelji Marvel Comicsa uživat će u određenom liku ili grupi likova više od ostalih, pa bi unutar klasifikacije prema izdavaču trebala postojati raščlamba i po likovima. Čitatelj kojeg zanima Fantastična četvorka očekivat će da sve knjige o Fantastičnoj četvorici budu zajedno. Unutar te skupine knjiga koje se odnose na Fantastičnu četvorku, knjige treba kronološki preurediti tamo gdje se uklapaju u kanonu. Zbivanja koja su opisana u stripu iz 1988. godine trebala bi se pojaviti prije priče iz 2009. godine. Searles smatra da stripove ne treba uređivati po autorima i tvrdi: *"Ljubitelji stripa najinformiranija su skupina čitatelja. Ako je čitatelj svjestan kanona priče, svjestan je i autora. Ako su knjige poredane kronološki, nema potrebe za organiziranjem po autoru."*. Ovaj su model već desetljećima preuzele specijalizirane trgovine stripovima i nevjerojatno dobro funkcionira a primjer je i stripovska trgovina Carol & John u Clevelandu u državi Ohio koja slijedi upravo ovu metodu. Iako bi ovakav model organizacije mogao biti ogroman pothvat za knjižnicu s velikom zbirkom grafičkih romana, ovakav način rasporeda bi ovoj korisničkoj grupi omogućio lakši pristup željenom knjižničnom materijalu[48].

4.2.1 Upute za odabir stripova i grafičkih romana

Već spomenuti CCA (Comics Code Authority) označava eksplicitniji sadržaj u stripovima kao i prikaze nasilja i seksualne scene te je služio kao oznaka koju su otkupljivači stripa u velikoj mjeri koristili. CCA je, iako dobrovoljan, vršio određenu cenzuru u vidu objavljivanja pojedinih stripova a danas sve više popušta svoje mjere. Istodobno 2001. godine Marvel Comics, a 2011. godine DC Comics uvodi svoju verziju označivanja stripova bez CCA. Michael Pawuk[49] smatra da određeni sustav oznaka koji se temelji već na dodijeljenim podjelama od strane izdavača staviti na reviziju od strane knjižničara. Smatra da je označavanje subjektivnije prirode, te da bi svaki čitač trebao čitati ono što mu najbolje odgovara bez obzira

[47] Usp. Schneider, Edward Francis; A Survey of Graphic Novel Collection and Use in American Public Libraries. URL: https://journals.library.ualberta.ca/eblip/index.php/EBLIP/article/view/21236/17157 (02.01.2021.)
[48] Pyles, Christine. It's no joke: comics and collection developtment URL: http://publiclibrariesonline.org/2013/02/its-no-joke-comics-and-collection-development (02.01.2021.)
[49] Pawuk, Michael ; Graphic novels : a genre guide to comic books, manga, and more. Westport, Conn. : Libraries Unlimited, 2007., str. xxxiv

na označenost. Istodobno sva stripovska građa u knjižnici bi u najboljoj mjeri trebala slijediti deset točaka za izgradnju stripa i grafičkih romana M. Lavinea prilikom biranja naslova za zbirku[50]. To su: 1. Popularnost – koja se može iščitati putem mrežnih stranica koje redovito rade liste najpopularnijih stripova ili se iste liste mogu pronaći u specijaliziranim časopisima.; 2. Prikladnost - knjižničari bi prilikom uvrštavnja stripovske građe trebali obratiti pažnju na sadržaj koji ovisno o korisnicima može imati neprimjeren odnosno eksplicitni sadržaj ili jezik; 3. Preporučena dob čitatelja – izdavači često svoje stripove kategoriziraju u određenu dobnu skupinu kako bi olakšali otkupljivačima, većina čitalaca su stariji tinejdžeri i mlade odrasle osobe, iako su neki namijenjeni starijim čitateljima i naravno najmlađim uzrastima; 4. Žanr - grafički romani kao i strip se mogu pronaći u brojnim žanrovima, te svaki čitatelj preferira određeni žanr te unatoč tome što su superherojski i fantasy stripovi najpopularniji knjižnica bi trebala u svojoj ponudi imati i ostalo jednako vrijedne žanrove; 5. Kvaliteta radnje – priča koji je svojim sadržajem primjerena, interesantna i originalna, ispravna upotreba gramatike, pravopisa itd.; 6. Umjetnička kvaliteta – odnosi se na raspored, vještinu prilikom crtanja, dinamičnost i dramatičnost radnje, tekst i odabrane boje; 7. Umjetnički stil –prepoznatljivost stripa i grafičkog romana se izražava i u njihovom umjetničkom stvaralaštvu, te su superherojski posve različiti od romantičnih; 8. Ugled autora i ilustratora stripa; 9. Nagrade i priznanja - bitno je da knjižnica posjeduje građu čija kvaliteta je priznata. U hrvatskoj tako postoji nagrada "Andrija Maurović" koja se dodjeljuje od 2009. godine[51], nagrada *"Gavran"* za strip i brojni drugi manji natječaji koji na žalost nisu u rangu svjetskih prizanja poput nagrada Harvey, Eisner, Inkwell itd. 10. Format same jedinice građe – grafički romani se posebno mogu pronaći u raznim formatima.

4.3 Metode za nabavu stripova i grafičkih romana

Prilikom odabira stripova za knjižničnu zbirku Serchay[52] iznosi četiri metode nabave stripa: dobavljači za knjižnicu, trgovine specijalizirane za stripove, izravna pretplata i antikvarijati.

Dobavljači za knjižnicu - se uglavnom bave nabavom knjiga, a u manjoj mjeri grafičkih romana te će u njihovoj ponudi biti samo najpoznatija djela.

[50] Usp. Lavin, Michael R. Comic books and graphic novels for libraries: what to buy // Serials review 24, 2 (1998).
[51] Art 9, Udruga za očuvanje baštine i popularizaciju hrvatskog stripa. URL: http://www.art9.hr/nagrada.html
[52] Serchay, David S. ; The librarian's guide to graphic novels for adults. New York : Neal-Schuman Publishers, 2010., str. 73-80.

Trgovine specijalizirane za stripove - jedna od najsigurnijih i najisplativijih metoda za nabavu stripova i grafičkih romana su trgovine koje su se specijalizirale za nabavu navedene građe. Knjižničar na ovaj način može građu koju želi uvrstiti u fond i fizički pregledati prije kupnje, te se nerijetko može ostvariti popust za redovite kupce. Nedostatak ove metode je što trgovine obično naručuju stripove za kojima je najveća potražnja, ponekad ne predvide potražnju određenoga broja pa je moguće da kupac propusti broj, te se stripovi manjih nakladnika često ostavljaju po strani. Najpoznatije trgovine stripova u Zagrebu su nedavno otvoreni Stripovi na kvadrat[53] koji se nalaze na adresi Preradovićeva ul. 34., kao i Strip knjižara Asteroid B612[54] koja posluje već deset godina u poslovnici na adresi Gajeva 17. Ove dvije trgovine nude i mogućnost prodaje stripova online.

Izravna pretplata - omogućava da se željena građa nabavi u što kraćem roku ali i sa mogućnošću određenog popusta za izdanja ali i u vidu isporuke , zavisno od pretplate. Pretplata funkcionira na način da ponude traju određeno vremensko razdoblje koje je ugovoreno s izdavačem. Nedostatak ove metode je vremenski period koje je potreban da bi pretplatnici dobili svoj primjerak pošto se primjerci uglavnom šalju jednom mjesečno svim pretplatnicima, isto tako pretplatnik nije u mogućnosti pregledati nove naslove ako se oslanja samo na metode pretplate.

Antikvarijati - u ovu metodu spada općenito maloprodaja ali se uglavnom misli na antikvarijate pošto se stripovi u manjoj mjeri mogu nabaviti u supermarketima, kioscima ili knjižarama.

4.3.1 Popis izdavača stripova i grafičkih romana

Knjižničar zadužen za selekciju stripova i grafičkih romana trebao bi biti upućen u novitete koji se nalaze na tržištu. Neki od najpoznatijih izdavača stripova su kako tvrdi Serchay[55]: DC Comics[56] i Marvel comics[57], ali unatrag par godina sve se više mogu pronaći izdanja stripova sve poznatijih Dark Horse Comics[58] i Image comics[59] itd.. Dok se popis manjih izdavača stripova kao i online izvora može pronaći u *"*Graphic novels now: building, managing, and marketing a dynamic collection*"* poput Lambiek Comiclopedia[60] koja nudi biografije autora

[53] Stripovi na kvadrat. URL: https://www.stripovi.hr/ (02.01.2021.)
[54] Strip knjižara Asteroid B612. URL: http://skab612.com/ (02.01.2021.)
[55] Serchay, David S. ; The librarian's guide to graphic novels for adults. New York : Neal-Schuman Publishers, 2010.str. 83
[56] DC Comics. URL: https://www.dccomics.com/comics (02.01.2021.)
[57] Marvel comics. URL: https://www.marvel.com/comics (02.01.2021.)
[58] Dark Horse Comics. URL: https://www.darkhorse.com/ (02.01.2021.)
[59] Image Comics. URL: https://imagecomics.com/ (02.01.2021.)
[60] Lambiek Comiclopedia. URL: https://www.lambiek.net/comiclopedia.html?country=Croatia (02.01.2021.)

stripova i mangi po zemljama; Viz Media[61] koja nudi prijevode najpoznatijih mangi na engleskome jeziku i jednostavno naručivanje kao i pregled i kratki sadržaj; Topshelf Productions[62] ima katalog grafičkih romana te ova web stranica sadrži recenzije novih djela i služi kao portal za intervjue raznih umjetnika; itd. U Hrvatskoj izdavači stripova koji donose prijevode nekih najpoznatijih djela: Fibra[63] koja prevodi već sada klasična djela poput Frank Millerovog Sin City-ija, Batmana, Sandmana itd.; Strip Forum[64], Strip Agent[65], Zagrebačka naklada[66]. Jedna od metoda je i praćenje stripovskih časopisa, no oni su prestali sa svojim radom poput Comics Buyer's Guide ili Wizard: The Guide to Comics, iako nerijetko recenzije pronalazimo u Publishers Weekly[67] ili Library Journal[68]. Danas su neke od najpoznatijih online stranica koje su specijalizirane i redovno rade recenzije stripova: Comic Book Resources[69], Den of Geek[70], Newsarama[71], Comic Book Round up [72], Comic Watch[73] itd. Isto tako možemo pronaći liste najboljih stripova – Comic Book[74], Comics Beat[75], Comic Book Herald[76] itd. Digitalne platforma za kupnju stripova: ComiXology[77], Comix Zone[78], Super World Comics [79] itd. Digitalne platforma za čitanje stripova i grafičkih romana online: Digital Comic Museum[80], Read comic Online[81], Read all comics[82] itd. Goldsmith[83] preporučuje online izvore i smjernice koje zadužena osoba za izgradnju zbirke može pregledati prilikom izbora građe pošto su usmjerene za određenu interesnu grupu poput: No Flying No Tights[84] koji se bave recenzijama

[61] Viz Media. URL: https://www.viz.com/read (02.01.2021.)
[62] Topshelf Productions. URL: https://www.topshelfcomix.com/ (02.01.2021.)
[63] Fibra. URL: https://www.fibra.hr/ (02.01.2021.)
[64] Strip Forum. URL: http://www.stripforum.hr/ (02.01.2021.)
[65] Strip Agent. URL: https://shop.strip-agent.hr/ (02.01.2021.)
[66] Zagrebačka naklada. URL: https://wp.zg-naklada.hr/kategorija-proizvoda/stripovi/ (02.01.2021.)
[67] Publishers Weekly. URL: https://www.publishersweekly.com/pw/by-topic/industry-news/comics/index.html (02.01.2021.)
[68] Library Journal. URL: https://www.libraryjournal.com/?subpage=GRAPHIC%20NOVELS (02.01.2021.)
[69] Comic Book Resources. URL: https://www.cbr.com/category/comics/reviews/ (02.01.2021.)
[70] Den of Geek. URL: https://www.denofgeek.com/comics/reviews/ (02.01.2021.)
[71] Newsarama. URL: https://www.gamesradar.com/newsarama/(02.01.2021.)
[72] Comic Book Round up. URL: https://comicbookroundup.com/ (02.01.2021.)
[73] Comic Watch. URL: https://comic-watch.com/comic-book-reviews (02.01.2021.)
[74] Comic Book. URL: https://comicbook.com/comics/news/best-comics-of-2020-so-far-reviews-marvel-dc-indie/#1 (02.01.2021.)
[75] Comics Beat. URL: https://www.comicsbeat.com/the-100-best-comics-of-the-decade/ (02.01.2021.)
[76] Comic Book Herald. URL: https://www.comicbookherald.com/the-best-dc-comics-of-the-decade-by-year/ (02.01.2021.)
[77] ComiXology. URL: https://www.comixology.eu/ (02.01.2021.)
[78] Comix Zone. URL: https://www.comixzone.com/index.asp (02.01.2021.)
[79] Super World Comics. URL: https://www.superworldcomics.com/ (02.01.2021.)
[80] Digital Comic Museum. URL: https://digitalcomicmuseum.com/(02.01.2021.)
[81] Read comic Online. URL: https://readcomiconline.to/ (02.01.2021.)
[82] Read all comics. URL: http://readallcomics.com/ (02.01.2021.)
[83] Goldsmith, Francisca. Nav.dj., str. 95 – 96.
[84] No Flying No Tights. URL: https://noflyingnotights.com/ (02.01.2021.)

za stripove koji su namijenjeni tinejdžerima; Sequential Tart[85] čije recenzije pišu žene i bave se stripovima čiji su autori također žene; The Librarian's Guide to Anime and Manga[86] gdje autor objašnjava pojmove vezane uz manga stripove i radi preporuke itd.

5. Istraživanje zbirke stripoteke u knjižnici Vrapče

Do sada istraživanja koja su se provodila u svezi nabave stripova i grafičkih romana za knjižnicu su diplomski radovi. Od značajnijih radova koji se uglavnom bave zbirkama stripova u većim knjižnicama u Hrvatskoj poput: *„Deveta umjetnost na policama Gradske i sveučilišne knjižnice u Osijeku"* Gabrijele Čuljak iz 2017. godine. Taj rad nije dubinski istražio metode nabave stripova već se bazirao na informacijama prikupljenih od strana knjižničara pošto sama knjižnica, kako proizlazi, nema zasebnu zbirku stripova u katalogu. Vrlo zanimljiv rad na temu stripova u narodnim knjižnicama iz 2015. godine *„Izgradnja i upravljanje zbirkom stripova u narodnim knjižnicama"* Nikoline Kusić bavi se detaljnim smjernicama nabave stripova u gradskim knjižnicama. U tom je radu provedeno istraživanje koje se baziralo na izradi lista preporučenih naslova stripa i grafičkih romana. Ostali radovi koji se bave stripovima i u DABAR repozitoriju pristupaju stripovima i stripovskim likovima iz socijalnih stajališta ili općenito opisuju stripove i grafičke romane bez elementa knjižnica.

Stoga će se u ovom istraživačkom djelu rada opisati će se kratka povijest, kao kvaliteta i brojnost zbirke koju posjeduje knjižnica Vrapče. Cilj istraživanja je utvrditi da li stripoteka zadovoljava potrebe svojih korisnika te, ako je potrebno, na koji način bi mogla poboljšati već postojeću zbirku.

Pozornost će se obratiti na veličinu fonda u odnosu na namjenu po dobi, odnosno stripovi za odrasle, stripovi za djecu i stripovi za mladež. Putem kataloga može se vidjeti zastupljenost jezika i raznolikost nakladnika kao i najposuđivanija građa. Isto tako putem kataloga će se zbirka Stripoteke usporediti s popisom kvalitetnog stripa za 2013. godinu koje je objavilo Hrvatsko knjižničarsko društvo[87]. Unatoč tome što je ovaj popis objavljena samo jednom i to 2013. godine, te od objavljivanja broji skoro deset godina to je možda i pokazatelj koliko je zbirka Stripoteke uznapredovala i vodila se listom ovih preporučenih naslova.

[85] Sequential Tart. URL: http://www.sequentialtart.com/ (02.01.2021.)
[86] Librarian's Guide to Anime and Manga. URL: http://www.koyagi.com/Libguide.html (02.01.2021.)
[87] Lista kvalitetnog stripa za 2013. godinu. URL: https://www.hkdrustvo.hr/hr/strucna_tijela/17/publikacija/248/ (02.01.2021.)

5.1 Metodologija i uzorak

Svi podaci prikupljeni za izradu istraživačkog djela rada preuzeti su iz kataloga knjižnica grada Zagreba, putem upita samoj knjižnici Vrapče, kao i upitima knjižnici Vladimira Nazora koja je zadužena za nabavu. Za istraživanje bilo je bitno ustvrditi brojnost zbirke, nabavnu politiku knjižnice u svezi ove građe, i posebno istražiti postoji li osoba koja je isključivo zadužena za nabavu zbirke Stripoteke. Putem upita proslijeđenih emailom knjižnice su odgovorile u najkraćemu roku i iznjele informacije s kojima raspolažu. U toj se mjeri rezultat preuzet putem kataloga razlikuje od informacija dobivenih neposrednim putem od knjižnice te će svaka stavka biti posebno naznačena. Nadalje jedno od pitanja se odnosi i na pohranu i čuvanje građe kao bitan element i u usporedbi sa prije opisanim tehnikama čuvanja stripova, odnosno 3B model (bags, boards and boxes). Raspored i uvrštavanje građe na police je isto važno pitanje, te je bitno za ustvrditi gdje je građa smještena i da li je posebno označena kako bi privukla zainteresiranost korisnika. Također i pitanje u svezi bogatstva fonda u svezi dobnih odrednica, odnosno stripovi za djecu, za mlade i odrasle te jezik građe kao i brojnost nakladnika. Nije se provelo ispitivanje korisnika pošto je sama građa namijenjena mlađoj populaciji te je usred trenutnih okolnosti, kako u svijetu pa i u Hrvatskoj takav oblik teže primjenjiv. Iz tog razloga putem kataloga će se ustvrditi do deset najposuđivanijih naslova iz zbirke.

5.2 Rezultati istraživanja

U ovome djelu rada opisati će se pregled brojnosti zbirke, opremljenost zbirke kao i njena kratka povijest, te da li zadovoljava potrebe korisnika.

Knjižnica Vrapče ima izdvojenu Stripoteku kao zbirku, te je ona vidljiva u katalogu Knjižnica grada Zagreba. Zbirka Stripoteke formirana je 1995.godine te je najveća u zapadnom dijelu Grada, a putem upita knjižničarke zadužene za zbirku ona broji ukupno 2943 primjerka. Nabava stripa je centralizirana za ogranke knjižnica Vladimira Nazora i nalazi se u Knjižnici Vladimira Nazora, te tako knjižnica Vrapče nema direktan doticaj sa nakladnicima[88]. Putem kataloga proizlazi da se u fondu nalaze stripovi za djecu, za mlade i odrasle kao i različiti

[88] Knjižnica Vladimira Nazora. URL: http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/knjiznica-vladimira-nazora/o-knjiznici-451/ogranci-7529/7529 (02.01.2021.)

nakladnici. Kroz razgovor s knjižničarkom, zadužene između ostalog i za nabavu knjižne građe, odabir same građe se vrši na način da se koristi znanje i osobni interes informatora u knjižnici te knjižničari iz Knjižnice Vrapče dostavljaju informacije o upitima korisnika. Što se tiče same građe ona se unatoč financijskim neprilikama pokušava nabaviti kontinuirano, odnosno dva do tri puta godišnje. Tako se u 2020. godini kupnjom za zbirku nabavio 31 svezak, otkupom Ministarstva kulture 29 svezaka dok je sa darovima korisnika 77 svezak dodan u zbirku.

U zbirci stripoteke ne vode se pravilom 3B (bags, boards and boxes) pri pohrani stripova na police, već su stripovi kao i grafički romani pretežito omotani u plastičnu foliju kao i standardna knjižna građa. Razlozi su kao i uvijek financijske prirode, te se unatoč tome što je tvrdo ukoričeni strip građa koja je isplativija na duge staze dio fonda mora nabaviti u tanjim koricama zbog potražnje korisnika. Tanko ukoričeni stripovi su pretežito građa koja je za djecu, iako i tu ima iznimaka i sve zavisi od izdavača. Problem u pohrani stripova i grafičkih romana su i njihove dimenzije, te ponekad i njihov obujam koji je podosta težak za iznjeti iz knjižnice. Stripovi nisu ograđeni pregradama na policama jer za time nema potrebe pogotovo što se tiče grafičkih romana u tvrdim koricama te je njihov smještaj na polici jednak knjižnoj građi. Zbirka je posebno izdvojena i smještena na zasebne police a označena je UDK klasifikacijom odnosno 741.5 (Karikatura. Strip. Satirički i šaljivi crtež) no pošto je sva građa isto označena ona se uvrštava na police po glavnim likovima zbog lakšeg pregleda. Korisnicima je uglavnom lakše pregledavati stripove po likovima nego da se građa slaže po izdavačima, autorima ili crtačima. Žanrovski je građa raznolika od westerna do znanstvene fantastike, fantasya, superherojskih ili pak životnih stripova. Nakladnici su isto tako razni te su u zbirci najzastupljeniji: Fibra (497); Libellus (422); Strip-agent (371); Bookglobe (257); Ludens (88); Vedis (37); Mentor (36);Algoritam (29); Strip centar Tino (29) itd. Po jeziku u stripoteci su najzastupljeniji stripovi na hrvatskome jeziku (2.063); engleskom jeziku (9) te se u manjoj mjeri mogu pronaći stripovi na srpskom i bosanskom jeziku.

S obzirom da sama zbirka stripoteke postoji više od dvadeset godina i stalno se širi za zaključiti je da je sama građa vrijedna i tražena kod korisnika, i to pretežito kod mlađih kako se može vidjeti iz najtraženijih naslova putem kataloga. Noviji i vrlo poznati naslovi i izdanja stripova se vrlo uspješno otkupljuju i vidljivi su u katalogu.

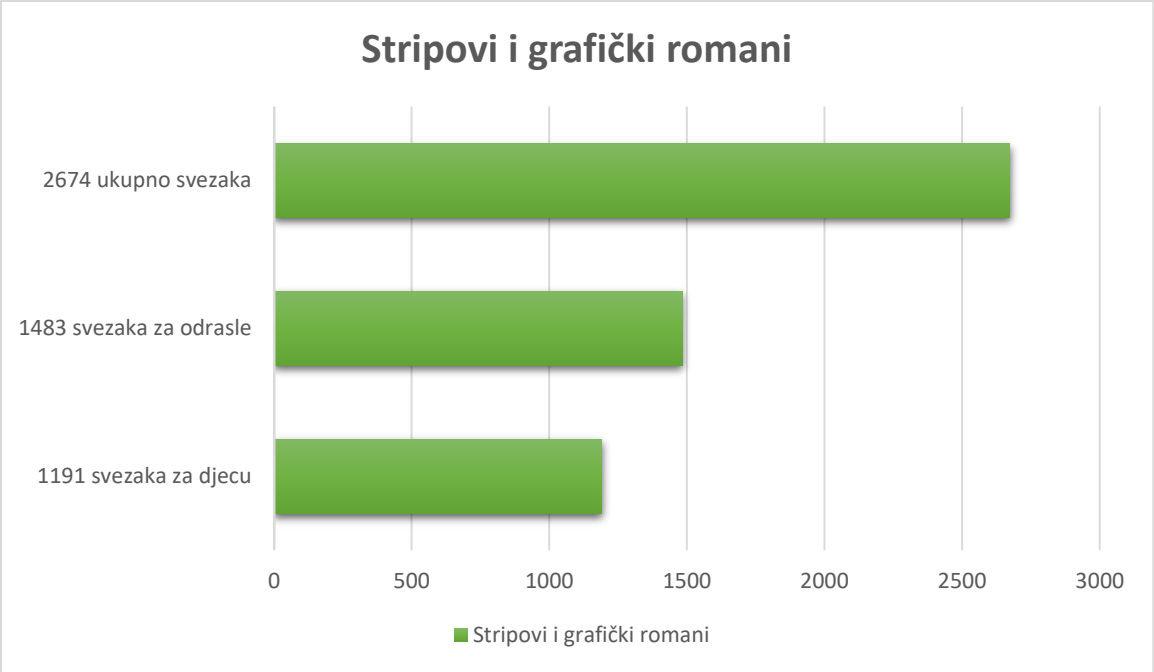

Grafikon1. 1 Trenutna veličina fonda: Rezultat prikupljen upitom knjižničara prema stanju fonda. Ožujak 2021.

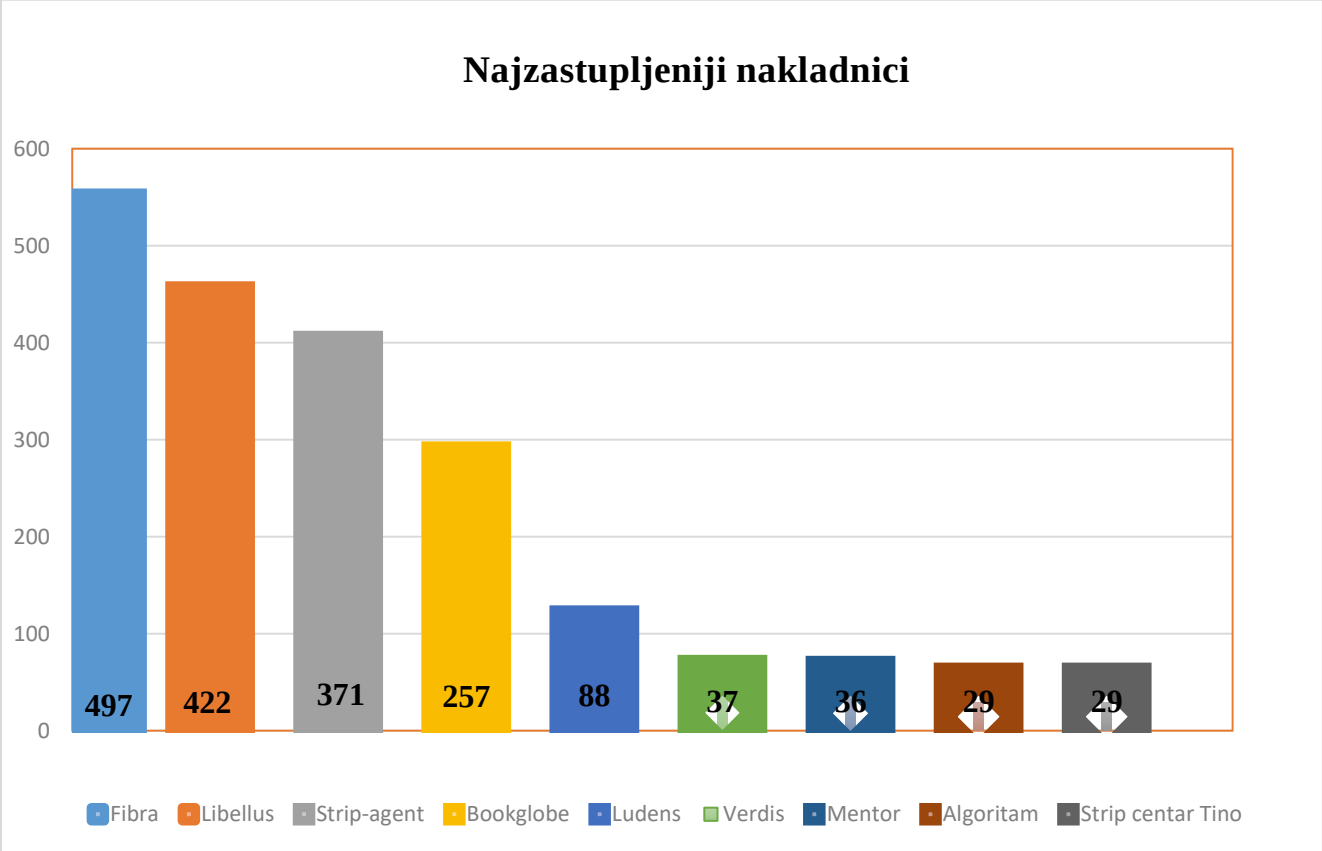

Grafikon1. 2 Zastupljenost nakladnika. Rezultat prikupljen putem kataloga kgz u zbirci stripoteke. Ožujak 2021.

NAJPOSUĐIVANIJI STRIPOVI U ZBIRCI STRIPOTEKE
Durica : male ljubavi : knjiga u stripu / piše i crta Ivica Bednjanec. - 2. izd.. - Zagreb : Školska knjiga, 2008
Gaston / Franquin, Jidéhem ; [prijevod Milena Benini]. - Zagreb : Zagrebačka naklada, 2005
Gaturro / Nik ; [prevela i uredila Ivana Glavaš Bakija]. - Zagreb : Iris Illyrica, 2015
Čarobnjak učitelj / Ken Akamatsu ; [preveo s japanskoga Ken Kusumoto]. - Zagreb : Algoritam, 2008
Garfield dijeli lekcije / Jim Davis ; [prijevod Željko Bijelić]. - Zagreb : Bookglobe, [2009?]
Garfield pod reflektorima / Jim Davis ; [prijevod Željko Bijelić]. - Zagreb : Bookglobe, [2009?]
Višnjin dnevnik / [scenarij] Joris Chamblain, [crtež] Aurelie Neyret ; [prijevod Ivana Ivančić]. - Zagreb : Fibra, 2019
Garfield nosi svoj teret / Jim Davis ; [prijevod Željko Bijelić]. - Zagreb : Bookglobe, [2009?]
Veliki zli lisac / [tekst i crtež] Benjamin Renner ; [prijevod Darko Macan]. - Zagreb : Fibra, 2017
Hilda i ponoćni div / [scenarij i crtež] Luke Pearson ; [prijevod Petra Matić]. - Zagreb : Fibra, 2019.

Tablica 1. 1 Lista najposuđivanijih stripova. Rezultat prikupljen putem kataloga kgz u zbirci stripoteke. Ožujak 2021.

5.3 Kvaliteta i usporedba zbirke s listom kvalitetnog stripa

S obzirom da se kroz online katalog vidi različitost naslova i šarolikost nakladnika trebali su se ustanoviti određeni parametri putem kojih bi se ustanovila kvaliteta odabrane građe. Stoga se zbirka Stripoteke usporedila sa listom kvalitetnog stripa za 2013. godinu koje je objavilo Hrvatsko knjižničarsko društvo[89] te se iz priloženog može vidjeti kako su gotovo svi stripovi sa liste zastupljeni. Stripovi koji nedostaju se nalaze u katalogu i moguće ih je nabaviti u sklopu mreže knjižnica grada Zagreba. Ono što je problematično kod usporedbe je to što je lista izašla

[89] Lista kvalitetnog stripa za 2013. godinu. URL: https://www.hkdrustvo.hr/hr/strucna_tijela/17/publikacija/248/ (02.01.2021.)

samo jednom i to prije skoro deset godina pa su neka nova izdanja i neki prijevodi klasičnih stripova izostali s ove liste. Unatoč tome brojni naslovi s listom kvalitetnog stripa 2013. su tražena i rado posuđivana građa.

HRVATSKI STRIP	
ZA DJECU	**ZBIRKA STRIPOTEKE**
Durica : male ljubavi : knjiga u stripu / piše i crta Ivica Bednjanec, Zagreb : Školska knjiga, 2003.	**DA**
Genije / [tekst i crtež] Ivica Bednjanec, Zagreb : Crtani romani šou, 2008.	**NE**
Marina i drugi stripovi / Vladimir Delač, Zagreb : Vedis, 2009.	**DA**
Viki i Niki / crta Vladimir Delač ; piše Norbert Neugebauer, Zagreb : Vedis, 2008.	**DA**
Emil i detektivi : pustolovina u Berlinu / crtež Borivoj Dovniković-Bordo ; tekst Marcel Čukli po romanu Ericha Kästnera. Pipo : pustolovina u Zagrebu / crtež Borivoj Dovniković-Bordo ; scenarij Andro Lušičić, Zagreb : Stripforum, 2011.	**NE (postoji u drugome izdanju)**
Boduljko i Žbunika : strip-album / crta Darko Kreč ; piše Jadranka Čunčić-Bandov, Zagreb : Profil International, <2001?>	**DA**
Bočko : dvadeset godina s nama / Darko Macan, Zagreb : Mentor, 2008.	**DA**
Borovnica / Darko Macan, Zagreb : Školska knjiga, 1998.	**DA**
Borovnica - - - predvodi čopor! / Darko Macan, Zagreb : Mentor, 2007.	**DA**
Borovnica - - - protiv Paje Pauka! / Darko Macan, Zagreb : Mentor, 2005.	**DA**
Borovnica - - - rani dani! / Darko Macan, Zagreb : Mentor, 2008.	**DA**
Borovnica - - - sa zla na gore! / Darko Macan, Zagreb : Mentor, 2011.	**DA**

Borovnica - - - sama sebi uzor! / Darko Macan, Zagreb : Mentor, 2012.	**DA**
Borovnica - - - za svađu je potrebno dvoje! / Darko Macan, Zagreb : Mentor, 2009.	**DA**
Vremeplovci / Darko Macan, Zagreb : Mentor, 2012.	**DA**
Pirati - cio svijet na internet! / Darko Macan, Zagreb : Autorska kuća, 2007.	**DA**
Stripovi za djecu XXI stoljeća / priredio Darko Macan, Zagreb : Autorska kuća, 2005.	**DA**
Čokoladne strip-table / Dubravko Mataković, Osijek : Matica hrvatska, Ogranak Osijek, 2006.	**NE**
Mali Guj i njegov Zmuj / crta Frano Petruša ; piše Darko Macan, Zagreb : Mentor, 2007**.**	**DA**
Mister Mačak / Robert Solanović, Darko Macan, Tihomir Tikulin-Tico, Zagreb : Bookglobe, 2002.	**DA**
Štefekove pustolovine / Oto Reisinger, Zagreb : Stripforum, 2008.	**DA**

ZA MLADE	**ZBIRKA STRIPOTEKE**
Zakletva huronskog poglavice / crtež Jules ; tekst Ajarque, Zagreb : Stripforum, 2007.	**DA**
Gluhe laste : rock'n'roll bajka / [scenarij & crtež] Štef Bartolić, Zagreb : Fibra, 2010.	**DA**
Jasna i osmoškolci / [tekst i crtež] Ivica Bednjanec, Zagreb : Bubigraf, 1994.	**DA**
Osmoškolci / Ivica Bednjanec ; [tekstualni prilozi Branka Hlevnjak ... et al.] ; [odabir stripova Ana Bednjanec, Ratko Dragaš], Zagreb : Stripforum, 2011.	**DA**
Koko / <crteži> Edvin Biuković ; <tekst> Ivan Kušan, Zagreb : "Faust Vrančić", 2000.	**NE**
Ban Jelačić : životopis u slikama grofa Josipa Jelačića / Adam Čurdinjaković, Privlaka : Art, 1991.	**DA**

Ćiril i Metod : slavenski apostoli i prosvjetitelji : strip s komentarom / [crta Radovan Devlić ; tekst stripa Dubravko Horvatić], Zagreb : Kršćanska sadašnjost, 1985.	**DA**
Sveti Roko / [crtež Roko Idžojtić ; tekst Sonja Tomić], 109 str. : ilustr. ; 33 cm	**NE**
Kroz minula stoljeća / crtež Jules ; tekst Furtinger, Zagreb : Prosvjeta, 1986	**DA**
Istinita priča o Hrvatima / Joško Marušić, Jastrebarsko : Naklada Slap, 2002.	**DA**
Opsada Zadra / Andrija Maurović ; <priređivač i predgovor> Krešo Novosel, Vinkovci : Privlačica, 1991.	**DA**
Posljednja pustolovina Staroga Mačka / riše Andrija Maurović ; piše Franjo Fuis ; [pogovor Rudi Aljinović], Koprivnica : Šareni dućan, 2006.	**DA**
Seoba Hrvata / <crtež> Andrija Maurović ; <tekst> S.R. Žrnovački, Vinkovci ; Privlaka : Privlačica, 1990.	**DA**
Vjerenica mača / [crteži] Andrija Maurović ; [tekst] Krešimir Kovačić, Osijek : Format, 2006.	**DA**
Papak / [scenarij & crtež] Frano Petruša, Zagreb : Fibra, 2010.	**DA**
Svebor i Plamena / [crtež] Goran Sudžuka i Matija Pisačić ; [scenarij] Darko Macan, [Zagreb?] : Fibra, [2007?]	**DA**
Luna / Krešimir Zimonić, Osijek : Svjetla grada, 1999.	**DA**
Zlatka / Krešimir Zimonić, Zagreb : Oaza, 1998.	**DA**
Zlatka 3 / Krešimir Zimonić, Zagreb : Bakal, 2004.	**DA**

LEKTIRA U STRIPU	**ZBIRKA STRIPOTEKE**
Zlatarovo zlato / [crtež i scenarij] Radovan Domagoj Devlić, Bizovac : Matica hrvatska, Ogranak Bizovac, 2012.	**DA**
Branka ; Seljačka buna ; Zlatarevo zlato / prema romanima Augusta Šenoe piše i crta Željko Lordanić, Zagreb : Vedis, 2009.	**DA**

Zlatarovo zlato / po romanu Augusta Šenoe crta Andrija Maurović, Osijek : Format, 2005.	**NE**
Čuvaj se senjske ruke / po Augustu Šenoi [nacrtao] Jurij Pavlović Lobačev ; [preveo Ivan Cerin], Zagreb : Vedis ; Senj : Ogranak Matice hrvatske, 2011.	**DA**

STRANI STRIP	
ZA DJECU	**ZBIRKA STRIPOTEKE**
Zbirka Carla Barksa: Stripovi Carla Barksa ; 1 – 2 ; Walt Disney / Barks, Carl; prijevod, obrada i prilagodba stripova M. Maia; M. Mujičić, Zagreb : Egmont Hrvatska, 1996, 1998.	**DA**
Serijal Garfield / Jim Davis	**DA (u raznim izdanjima)**
Zagor klasik / crtež G. Ferri, F. Donatelli, F. Bignotti; tekst G. Nolitta, A. Castelli, Zagreb : Ludens, 2006 – 2011	**DA**
Zagor kolor biblioteka / crtež Gallieno Ferri, scenarij Guido Nolitta & Gallieno Ferri, [Zagreb] : Libellus, 2012 – 2013	**DA**
Spirou & Fantasio (serijal) / crtež i scenarij André Franquin, scenarij [pojedinih nastavaka] Jean Darc ; Jean-Marc Salmon ; Maurice Rosy; knj. 23 scenarij i crtež Jean-Claude Fournier, Zagreb : Libellus, 2005 – 2011	**DA**
Tintinove pustolovine / Herge, Zagreb : Algoritam, 2010 – 2011	**DA**
Biblioteka Mali Spirou / crtež Janry ; tekst Tome , Zagreb : Strip-agent, 2007 – 2011	**DA**
Lucky Luke (serijal) / crtež Morris ; tekst Goscinny, Rene , Zagreb : Izvori, <1994?> - 1997	**DA**
Nävis (serijal) / crtež Jose Luis Munuera ; priča Jean David Morvan i Philippe Bucher , Zagreb : Bookglobe, 2007-___	**DA**

Blek (serijal) / EsseGesse (Giovanni Sinchetto, Dario Guzzon i Pietro Sartoris) , Zagreb : Ludens, 2005 – 2009	**DA**
Biblioteka Iznogud: doživljaji velikog vezira Iznoguda / crtež Tabary, Jean; tekst Goscinny, Rene, Zagreb : Bookglobe, 1995 – 2010	**DA**
Totoche : velika avantura dječaka po imenu Totoche / tekst i crteži Tabary, Jean , Zagreb : Bookglobe, 2010.	**DA**
Leonardo album (serijal) / <crtež> Turk ; <tekst> De Groot	**DA**
Asterix predstavlja svog velikog brata Umpah-Pah / crtež Albert Uderzo ; tekst Rene Goscinny, 2007 – 2008	**DA**

ZA MLADE	**ZBIRKA STRIPOTEKE**
Evolucija : priča o životu na Zemlji / ilustracije Kevin Cannon i Zander Cannon ; tekst Jay Hosler ; s engleskoga prevela Irena Miličić, Zagreb : Naklada Jesenski i Turk, 2011.	**DA**
Jerome K. Jerome Bloche / [crtež Alain Dodier] ; [scenarij] Makyo, Le Tendre & Dodier,[Zagreb?] : Fibra, 2013.	**DA**
Princ Valiant (serijal) / Harold R. Foster , Zagreb : Zagrebačka naklada, 2003 – 2011	**DA**
Serija Martin Milan / scenarij i crtež Godard, Christian , Zagreb : Bookglobe, 2007 – 2009	**DA**
Blueberry (serijal) / [crtež] Giraud ; [scenarij] Giraud : Charlier, Zagreb: Bookglobe, 1994-2011	**DA**
Gil Jourdan. Integral: knj. 1 Prve pustolovine / crtež Gos & Tillieux ; scenarij Maurice Tillieux , Zagreb : Bookglobe , 2008; knj. 2 Francuske istrage / scenarij i crtež Maurice Tillieux , Zagreb : Bookglobe, 2011.	**DA**
Comanche / [crtež] Herman ; [scenarij] Greg, Zagreb : Strip-agent, 2006. Bernard Prince / crtež Hermann ; scenarij Greg, Zagreb : Strip-agent, 2011 – 2012	**DA(drugo izdanje)**

Modesty Blaise (serijal) / crtež Jim Holdaway, Enrique Badia Romero; scenarij Peter O'Donnell , Zagreb : Strip centar Tino, [2009?] – 2012	**DA**
Avanture Blakea i Mortimera (serijal) / crtež E. P. Jacobs , Ted Benoit, scenarij E. P. Jacobs , Jean Van Hamme , Zagreb : Bookglobe, 2007.	**DA**
Biblioteka Gaston / Franquin, Jidéhem, Zagreb : Zagrebačka naklada, 2005 – 2011	**DA**
Astronauti iz budućnosti / [crtež] Larcenet ; [scenarij] Trondheim, Zagreb : Fibra, 2012.	**DA**
Zec samuraj = Usagi Yojimbo / Stan Sakai , Zagreb : Bookglobe, 2001- 2011	**DA**
Opskurni gradovi: knj. 1 Bedemi Samarisa : tajne Pahryja / [crtež & kolor Francois] Schuiten ; [scenarij Benoit] Peeters, Zagreb : Fibra , 2011 ; knj. 2 Urbikandska groznica / [crtež & kolor Francois] Schuiten ; [scenarij Benoit] Peeters , Zagreb : Fibra, 2011.	**DA**
Alan Ford super klasik (serijal) / Magnus & Bunker , Zagreb : Strip-agent, 2004 – 2012	**DA**
Grga Grimizni / scenarij i crtež Jean-Louis Marco, Zagreb : Bookglobe, 2007 - 2011	**DA**
Corto Maltese (serijal) / Hugo Pratt , Zagreb : Ceres, 2001 – 2011	**DA**
Paulov ljetni posao / [tekst i crtež] Michel Rabagliati, Zagreb : Fibra, 2011-___. _ sv.	**NE**
Aster Blistok: Nebeski prozirač / crtež Ribera ; tekst Godard, Zagreb : Bookglobe, 1995.	**DA**
Tvrđa . Zenit / Smiraj (serijal) / priča i crtež Joann Sfar & Lewis Trondheim , Zagreb : Fibra, 2010.	**DA**
Tisuću brodova : [priča o Trojanskom ratu] / [scenarij i crtež] Eric Shanower ; [prijevod Milena Benini], Zagreb : Bookglobe, 2007.	**DA**
Bone / Jeff Smith , Zagreb : Bookglobe, 2001 – 2006	**DA**

Biblioteka Martin Mystere (serijal) / crtež Dante Spada i dr. ; scenarij i tema Alfredo Castelli & Vincenzo Beretta , [Zagreb?] : Libellus, 2007 – 2008	**DA**
Biblioteka Dylan Dog / crtež Angelo Stano, Gustavo Trigo i dr. ; scenarij Tiziano Sclavi . Jack Trbosjek , [Zagreb] : Libellus, 2012	**DA**
Zekanove hvalevrijedne pustolovine (serijal) / crtež i scenarij Lewis Trondheim ; za pojedine nastavke scenarij Frank Le Gall; bojila Brigitte Findakly , Zagreb : Fibra, 2004 – 2011	**DA**
Tanguy i Laverdure (serijal) / [crtež] Uderzo & Jije ; [tekst] Charlier, Zagreb: Strip-agent, 2010.	**DA**
Veliki Asterix album / crteži Uderzo, Albert ; tekst Goscinny, Rene , Zagreb : Izvori, 1992 – 1998	**DA**

KLASICI U STRIPU	**ZBIRKA STRIPOTEKE**
Mali princ / prema djelu Antoinea de Saint-Exuperyja crtež Joann Sfar , Zagreb : Bookglobe, 2010.	**DA**
Hobit ili Tamo pa opet natrag / ilustrirao David Wenzel ; <tekst> J. R. R. Tolkien ; tekst prilagodili Charles Dixon i Sean Deming , Koprivnica : Šareni dućan, 2002.	**DA**
Božićna priča : roman u stripu / Charles Dickens ; adaptacija teksta Sean Michael Wilson ; crteži Mike Collins , Zagreb : Znanje, 2009.	**DA**

Tablica 1. 2 Lista kvalitetnog stripa za 2013. godinu

6. Zaključak

Unatoč tome što se sve više ekraniziraju djela nastala po stripu te je sam strip postao dio *mainstreama* on je još uvijek u manjem omjeru zastupljen u narodnim knjižnicama uz pojedine iznimke poput knjižnice Vrapče u Zagrebu koja ima čak izdvojenu zbrku stripoteke. Nabava stripova i grafičkih romana je centralizirana za ogranke knjižnica Vladimira Nazora i nalazi se u Knjižnici Vladimira Nazora, te zato knjižnica Vrapče nema direktan doticaj sa nakladnicima[90]. Razlozi smanjenog obujma ove građe su u knjižnici Vrapče, kao što je i za pretpostaviti, uglavnom financijske prirode te se ova građa najviše nabavlja otkupom Ministarstva kulture te darovima korisnika a u nešto manjem omjeru samim otkupom knjižnice. U idealnim uvjetima kako bi se izgradilo zbirku potrebno je prvo započeti sa šest faza u izgradnji zbirke koje između ostalih autora opisuju Evans i Saponaro [91] a te faze mogu poslužiti i pri izgradnji zbirke stripova i grafičkih romana. Isto tako Lavine[92] preporuča smjernice za odabir naslova stripova i grafičkih romana koje se žele uključiti u zbirku. Kako bi odabir stripovske građe bio najkvalitetniji knjižničar koji je zadužen za nabavu građe može se poslužiti i metodama koje opisuje Serchay[93].

Danas se sve više prevode klasična djela stripova koje hrvatska publika nije imala prilike čitati na svome jeziku kao i neki nakladnici koji se trude ta ista djela približiti široj publici i korisnicima knjižnice. Iako se prije smatrao građom koja je rezervirana samo za niže uzraste danas je strip građa koja može premostiti barijere mlađim ali i starijim čitačima i čak zainteresirati za klasična djela koja su adaptirana putem grafičkog romana. Tako se u novije vrijeme grafički romani koji su adaptacije Prousta, Poea, Jane Austen ili Shakespearea mogu pronaći na popisima najprodavanijih grafičkih romana a nerijetko je i da grafički roman osvoji Pulitzerovu nagradu ili bude izabran za knjigu godine tvrdi Serchay.

Unatoč burnoj povijesti stripa, pogotovo u etapama kada se smatrao građom koja je isključivo za razbibrigu on je danas važan element pri učenju i može potaknuti na čitanje upravo i zbog svojeg grafičkog elementa. Razlikujemo brojne žanrove stripa poput superherojskih, westerna ili čak životnih stripova kao i njihova ispreplitanja.

---

[90] Knjižnica Vladimira Nazora. URL: http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/knjiznica-vladimira-nazora/o-knjiznici-451/ogranci-7529/7529 (02.01.2021.)

[91] Evans, E.; Zarnosky Saponaro, M. Developing Library and Information center Collections. 5th ed. Westport : Libraries Unlimited, 2005. Str. 7-8

[92] Usp. Lavin, Michael R. Comic books and graphic novels for libraries: what to buy // Serials review 24, 2 (1998).

[93] Serchay, David S. ; The librarian's guide to graphic novels for adults. New York : Neal-Schuman Publishers, 2010., str. 73-80.

U istraživačkom djelu rada razmotrila se problematika oko uvrštavanja građe na police u knjižnici te se ova građa, iako isto označena UDK klasifikacijom sa 741.5 (Karikatura. Strip. Satirički i šaljivi crtež), puno lakše razvrstava po likovima nego po recimo nakladnicima, autorima ili crtačima. Stripovi i grafički romani se u knjižnici Vrapče čuvaju na način da se omotaju sa plastičnim samoljepivim omotima kao i sva druga knjižna građa. Principi koje koriste kolekcionari ili svjetske knjižnice pri čuvanju jednostavno nisu u trenutnome stanju isplativi niti ih je moguće primijeniti. Problematika oko čuvanja ove specifične građe se odnosi i na formate raznih dimenzija te je samu građu katkad teško označiti a hrptovi znaju biti lomljivi te je preporuka, kako to čini i knjižnica Vrapče, građu odvojiti od ostale. Na taj način građa je preglednija i samom korisniku je lakše odabrati naslove koje traži ili se zainteresirati za novi strip ili grafički roman. Provedeno istraživanje u svezi usporedbe zbirke stripoteke sa popisom kvalitetnog stripa za 2013. godinu koje je objavilo Hrvatsko knjižničarsko društvo[94] donijelo je više nego obećavajući rezultat pošto su gotovo svi naslovi sa liste zastupljeni u zbirci stripoteke. Svi upiti iz istraživačkog djela rada preuzeti su putem kataloga i izravnim upitom knjižnici Vladimir Nazor koja je zadužena za nabavu u zbirci stripoteke, te iz toga proizlazi kako je zastupljeno skoro tri tisuće naslova koji se dijele na stripove za djecu, za mlade i odrasle kao i različiti nakladnici. Prilikom pregleda kataloga vidljivo je da se građa ponajviše posuđuje za najmlađe uzraste iako se zadovoljstvo korisnika putem anketa nije primijenilo.

Narodna knjižnica u New Yorku posjeduje na svojim mrežnim stranicama upute za pretraživanje stripova[95] kao i najpoznatije stripove te je to primjer koji bi se možda mogao uključiti na mrežne stranice knjižnica grada Zagreba. Također poveznica na stranicama stripoteke[96] ima potencijal za nadogradnju unatoč tome što se informacije objavljuju vrlo ažurno na mrežnim stranicama njihove facebook stranice[97] ali su te informacije sveobuhvatne i uključuju informacije za čitavu knjižnicu Vrapče. . Stoga je za zaključiti da svojevrsna revolucija u hrvatskim knjižnicama tek slijedi i da je na dobrom putu k ostvarivanju cilja popularizacije stripa za sve uzraste.

[94] Lista kvalitetnog stripa za 2013. godinu. URL: https://www.hkdrustvo.hr/hr/strucna_tijela/17/publikacija/248/ (02.01.2021.)
[95] Narodna knjižnica u New Yorku. URL: https://www.nypl.org/collections/nypl-recommendations/guides/comics (02.01.2021.)
[96] Stripoteka - zbirka stripova. URL: http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/knjiznica-vrapce/zbirke-6905/stripoteka-zbirka-stripova/6906 (02.01.2021.)
[97] Knjižnica Vrapče facebook stranica. URL: https://www.facebook.com/knjiznicavrapce/ (02.01.2021.)

7. Literatura

Knjige:

Ajanović, Midhat ; Film i strip : eseji o autorima, estetici i kreacijama nastalim u intermedijalnom kontekstu stripa, animacije i filma / Midhat Ajanović Ajan. - Bizovac : Matica hrvatska, Ogranak Bizovac, 2018.

Clayton, Peter ; Upravljanje izvorima informacija u bibliotekama ; upravljanje fondovima u teoriji i praksi / Piter Klejton, Gari Judžin Gorman ; prevela s engleskog Gordana Ljubanović ; bibliografija Adela Klejton. - Beograd : Clio, 2003.

Cornog, Martha ; Perper, Timothy ; Graphic Novels Beyond the Basics: Insights and Issues for Libraries. - Santa Barbara : Libraries Unlimited, 2009.

Čegir, T. Otkrivanje stripa. Zagreb : Udruga Art 9, 2018.

Evans, E.; Zarnosky Saponaro, M. Developing Library and Information center Collections. 5th ed. Westport : Libraries Unlimited, 2005.

Gravett, P. Manga : sixty years of Japanese comics. New York : Collins Design, 2010.

Goulart, Ron ; Comic book encyclopedia : the ultimate guide to characters, graphic novels, writers, and artists in the comic book universe. New York : HarperEntertainment, 2004.

IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin ; [s engleskog prevela Irena Kranjec ; stručna redakcija prijevoda Aleksandra Horvat]. – 2. hrvatsko izd., (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.

MacCloud, S. Kako čitati strip – nevidljivu umjetnost. 2. neizmijenjeno izd. Zagreb : Mentor, 2016.

Mazur, Dan ; Svjetska povijest stripa : od 1968. do danas : s 289 ilustracija / Dan Mazur i Alexander Danner ; [prijevod s engleskoga Jana Smrekar i Saša Drach]. - Zagreb : Sandorf, 2017.

Munitić, Ranko ; Strip, deveta umjetnost / Ranko Munitić. - Zagreb : Udruga za popularizaciju hrvatskog stripa ART 9, 2010.

Pawuk, Michael ; Graphic novels : a genre guide to comic books, manga, and more. Westport, Conn. : Libraries Unlimited, 2007.

Profesionalne tajne stripa / [priredio] Ervin Rustemagić. Celje : Strip Art Features, 2011.

Tomić, Svetozar ; Strip, poreklo i značaj / Svetozar Tomić. - Novi Sad : Forum, 1985.

Sečić, Dora ; Informacijska služba u knjižnici / Dora Sečić. - Rijeka : Naklada Benja, 1995.

Serchay, David S. ; The librarian's guide to graphic novels for adults. New York : Neal-Schuman Publishers, 2010.

Serchay, David S. ; The librarian's guide to graphic novels for children and tweens. New York : Neal-Schuman Publishers, 2008.

Tabachnick, Stephen ; The Cambridge Companion to the Graphic Novel. - Cambridge University Press, 2017.

Univerzalna decimalna klasifikacija: hrvatsko džepno izdanje. Zagreb : Naklada Nediljko Dominović, 2003.

Weiner, Robert G. Jefferson ; Graphic novels and comics in libraries and archives : essays on readers, research, history and cataloging .- USA : McFarland, 2010.

Članci:

Behler, Anne. Getting Started with Graphic Novels: A Guide for the Beginner. Reference & User Services Quarterly. American Library Association. Vol. 46, No. 2.,2006.

Serchay, David S. ; Comic book collectors: the serials librarians of the home. Serials Review 24, 1 (1998).

Online izvori:

Aparac-Gazivoda, T. Teorija selekcije ili strategija preživljavanja. URL: http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/tssp.htm (02.01.2021.)

Comic Book Herald. URL: https://www.comicbookherald.com/the-best-dc-comics-of-the-decade-by-year/ (02.01.2021.)

Comic Book Resources. URL: https://www.cbr.com/category/comics/reviews/ (02.01.2021.)

Comic Book Round up. URL: https://comicbookroundup.com/ (02.01.2021.)

Comic Book. URL: https://comicbook.com/comics/news/best-comics-of-2020-so-far-reviews-marvel-dc-indie/#1 (02.01.2021.)

Comic Watch. URL: https://comic-watch.com/comic-book-reviews (02.01.2021.)

Comics Beat. URL: https://www.comicsbeat.com/the-100-best-comics-of-the-decade/ (02.01.2021.)

Comix Zone. URL: https://www.comixzone.com/index.asp (02.01.2021.)

ComiXology. URL: https://www.comixology.eu/ (02.01.2021.)

Dark Horse Comics. URL: https://www.darkhorse.com/ (02.01.2021.)

DC Comics. URL: https://www.dccomics.com/comics (02.01.2021.)

Den of Geek. URL: https://www.denofgeek.com/comics/reviews/ (02.01.2021.)

Deweyeva decimalna klasifikacija. URL: http://dewey.info/ (02.01.2021.)

Digital Comic Museum. URL: https://digitalcomicmuseum.com/(02.01.2021.)

Fibra. URL: https://www.fibra.hr/ (02.01.2021.)

Image Comics. URL: https://imagecomics.com/ (02.01.2021.)

Lambiek Comiclopedia. URL: https://www.lambiek.net/comiclopedia.html?country=Croatia (02.01.2021.)

Librarian's Guide to Anime and Manga. URL: http://www.koyagi.com/Libguide.html (02.01.2021.)

Library Journal. URL: https://www.libraryjournal.com/?subpage=GRAPHIC%20NOVELS (02.01.2021.)

Marvel comics. URL: https://www.marvel.com/comics (02.01.2021.)

Nebesny, Tatjana. Otkup knjiga kao način nabave u narodnim knjižnicama URL: http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/nebesny_otkup.htm (02.01.2021.)

Nebesny, Tatjana. Švob, Mira; Izgradnja knjižne zbirke u narodnim knjižnicama. URL:http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/nebesny_svob.pdf (02.01.2021)

Newsarama. URL: https://www.gamesradar.com/newsarama/(02.01.2021.)

No Flying No Tights. URL: https://noflyingnotights.com/ (02.01.2021.)

Pinkley, Janet ; Casey, Kaela. Graphic Novels: A Brief History and Overview for Library Managers URL: https://docplayer.net/21685552-Graphic-novels-a-brief-history-and-overview-for-library-managers.html (02.01.2021.)

Publishers Weekly. URL: https://www.publishersweekly.com/pw/by-topic/industry-news/comics/index.html (02.01.2021.)

Pyles, Christine. It's no joke : comics and collection developtment URL: http://publiclibrariesonline.org/2013/02/its-no-joke-comics-and-collection-development/ (02.01.2021.)

Queen's Lyre, The British Museum. URL: https://www.britishmuseum.org/collection/object/W_1928-1010-1-a (02.01.2021.)

Read all comics. URL: http://readallcomics.com/ (02.01.2021.)

Read comic Online. URL: https://readcomiconline.to/ (02.01.2021.)

Schneider Francis, Edward. Evidence Based Library and Information Practice: A Survey of Graphic Novel Collection and Use in American Public Libraries. 2014. URL: https://journals.library.ualberta.ca/eblip/index.php/EBLIP/article/view/21236/17157 (02.01.2021.)

Schneider, Edward Francis. A Survey of Graphic Novel Collection and Use in American Public Libraries. URL: https://journals.library.ualberta.ca/eblip/index.php/EBLIP/article/view/21236/17157 (02.01.2021.)

Sequential Tart. URL: http://www.sequentialtart.com/ (02.01.2021.)

Strip knjižara Asteroid B612. URL: http://skab612.com/ (02.01.2021.)

Strip Agent. URL: https://shop.strip-agent.hr/ (02.01.2021.)

Strip Forum. URL: http://www.stripforum.hr/ (02.01.2021.)

Stripovi na kvadrat. URL: https://www.stripovi.hr/ (02.01.2021.)

Super World Comics. URL: https://www.superworldcomics.com/ (02.01.2021.)

Tadić, Katica. Rad u knjižnici : priručnik za knjižničare. URL: http://www.ffzg.unizg.hr/infoz/biblio/nastava/dz/text/katm.htm (02.01.2021.)

Topshelf Productions. URL: https://www.topshelfcomix.com/ (02.01.2021.)

UNESCOv manifest za narodne knjižnice 1994. URL: http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/UNESCOv_manifest_za_narodne_knjiznice.htm (02.01.2021.)

Viz Media. URL: https://www.viz.com/read (02.01.2021.)

Williams,V.K. ; Peterson, D.V. ; Graphic novels in libraries supporting teacher education and librarianship programs. URL: https://www.researchgate.net/publication/272645188_Graphic_Novels_in_Libraries_Supporting_Teacher_Education_and_Librarianship_Programs (02.01.2021.)

Zagrebačka naklada. URL: https://wp.zg-naklada.hr/kategorija-proizvoda/stripovi/ (02.01.2021.)

8. Popis tablica i grafikona

Grafikon 1. 1 Trenutna veličina fonda. 27
Grafikon 1. 2 Zastupljenost nakladnika 27

Tablica 1. 1 Lista najposuđivanijih stripova. 28
Tablica 1. 2 Lista kvalitetnog stripa za 2013. godinu 35